

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo
Kmetijske družbe za Slovenijo.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 20 K na leto.
Posamezna številka stane krono.

Udje Kmetijske družbe za Slovenijo dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopnih cenah: inserat na pol strani 600 K, na $\frac{1}{4}$ strani 300 K, na $\frac{1}{8}$ strani 150 K, na $\frac{1}{16}$ strani 100 K, na $\frac{1}{32}$ strani 50 K.
Vsaka beseda v „Malih naznanilih“ stane 80 vin. najmanj pa skupaj 12 K.

Urejuje inž. Rado Lah; založba Kmetijske družbe za Slovenijo;
tisk J. Blasnikova naslednikov.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati Kmetijski družbi za Slovenijo v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3. — Ponatisi iz •Kmetovalca• so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 18. Ljubljana, 30. septembra 1921. Letnik XXXVIII.

Obseg: Podpisujte novo državno posojilo! — Km tovalci iz Slovenije v Srbiji od 10. do 20. septembra t. l. — Pokladajte prasičjem ribjo moko! — Gnojite z umetnimi gnojili! — Živinorejci, varčujte s krmo! — Odlomki pisem, poslanih iz Južne Bavarke. — Kakšne pogoje zahteva izdelovanje sira? — O zvozu živine v Italijo. — Uši pri prasičih. — Huda kataralična vročina ali glavobolje govedi. — Precejanje ali filtriranje vina. — Kvaliteta na „Ljubljanskem velesjemu“ razstavljenih vin. — Gospodarski uspehi po zložbi poljedelskih zemljišč. — Nekaj o zavarovanju. — Kmetijskošolski vestnik. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Uradne vesti. — Družbene vesti. — Inserati.

Podpisujte novo državno posojilo!

Vsak državljan, ki se zaveda svojih dolžnosti do domovine, je dolžan, da po svojih močeh prispeva za novo državno posojilo. Pozivljamo vse sloje, posebno pa naše kmetovalce, da store svojo narodno in državljansko dolžnost in da po svojih močeh podpišejo primerne vsote za to državno posojilo.

To državno posojilo je 7% investicijsko posojilo v nominalnem znesku 500.000.000 dinarjev ali dve milijardi kron, ki se bo uporabilo izključno v občekoristne namene, v prvi vrsti za izpopolnitev in razširjenje železniškega omrežja, za popravila železniških prometnih sredstev, za gradbo novih in za dovršenje započetih železniških prog, za ureditev in gradbo pristanišč, cest, potov i. t. d. Za to se bo amortizacija tega posojila izvedla tekom 50 let, pričenši 4 leta po emisiji, in sicer na način, da se bodo enkrat na leto pri generalni direkciji drž. dolgov izžrebale, in potem odkupile izdane obveznice po določenem amortizacijskem načrtu. Od tega posojila se plačujejo 7% obresti, in sicer v polletnih kuponih, in to 15. marca in 15. septembra vsakega leta pri vseh javnih blagajnicah in za to pooblaščenih denarnih zavodih brez odbitka kakršnegakoli davka, koleka in takse.

Nominalni iznos posojila je izdan al pari v kosih po 100, 500, 1000, 5000 in 10.000 dinarjev. Prvi kupon se izplačuje 15. marca 1922. V teku 10 let se tega posojila ne more konvertirati, niti v tem času znižati obrestne mere. V slučaju, da se posojilo po preteku 10 let konvertira, se mora imejteljem obveznic ponuditi izplačilo v nominalnem iznosu.

Kuponi zastarajo pet let potem, ko so zapadli, a izžrebane obveznice 30 let po žrebanju.

Obveznice tega posojila so ravnopravne ostalim državnim obveznicam, uživajo pupilarno varnost, morejo se polagati kakor kavcije, uporabljati za fonde, ustanove, depozite pri vseh javnih blagajnicah in privatnih povzetih. Obveznice se morejo lombardirati pri Narodni banki kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ter njenih podružnicah, in sicer po tričetrtinski nominalni vrednosti. Obveznice in kuponi tega posojila so prosti vsakega sedanjega in bodočega davka in doklade kakor državnih tako tudi ostalih doklad ter vseh taks in pristojbin v kraljevini.

Iz tega je razvidno, da je to posojilo izredno dobičkanosno ter nudi vsem onim, ki razpolagajo čez kake prihranke, ugodnost, da jih plodonosno nalože v državnem posojilu. Za vsakih 100 dinarjev podpisanih obveznic se ima plačati 100 dinarjev v gotovini.

Dosedaj se opaža po vsej državi veliko zanimanje za to državno posojilo na eni strani zaradi tega, ker nudi mnogo ugodnosti onim, ki na ta način nalože svoj denar, na drugi strani pa zaradi tega, ker je vsakemu jasno, da mora naša država čimprej izpopolniti svoje železniško omrežje in izboljšati svoj transportni material, če hočemo z uspehom in hitro izvažati naše pridelke v svet ter s tem konkurirati pridelkom ostalih držav.

Razentega mora biti to posojilo nekak regulator za našo valuto, ker hočemo s tem pokazati, da zvojamo v obstoj in bodočnost naše države, ki ima v svoji zemlji toliko bogastva nakupičenega, da mora v kratkem času postati najbogatejša država v Evropi. S tem se bo dvignila naša valuta in zaupanje v naš denar v inozemstvu bo raslo.

Pozivljamo torej vse naše kmetovalce, trgovce, obrtnike in druge sloje, posebno pa naše denarne zavode, da store svojo državno in narodno dolžnost, podpišejo državno posojilo, ker s tem bodo podprli svojo državo in ji dvignili kredit in ugled doma ter v inozemstvu.

Kmetovalci iz Slovenije v Srbiji od 10. do 20. septembra t. l.

Potovanje slovenskih kmetovalcev po Srbiji se je izvršilo popolnoma srečno, brez najmanjše nezgode in v redu. Dobili so mogočne in lepe utise, ki bodo v marsičem izpremenili njihove nazore in predsodke, ki so jih doslej imeli o Srbiji in o Srbih. To potovanje bo brez dvoma rodilo dober sad. Bilo je sedaj prvič, da sta prišla skupaj slovenski kmetovalec in srbski zemljoradnik neposredno na rodni grudi.

Ni tukaj namen popisovati potek potovanja, dasiravno bi to nikakor ne bil suhoparni potopis po običajni šabloni. Utisi, ki smo jih dobivali, so bili tako raznovrstni in mnogobrojni, srbsko prebivalstvo je razvilo pri naših sprejemih toliko prisrčnosti in tako veliko bogastvo svojega duha in notranje ter zunanje kulture, da izgleda kakor v fantastični pravljici. Potovanje v resnici zasluži, da se opiše in ostane trajno zabeleženo. Povdariti pa je treba samo nekatere trenutke.

Slovenski kmetovalec pred svojo vlado. V resnici neizbrisen ostane vsakemu potovalcu zgodovinski trenutek, ko so se v Topčideru sestali slovenski kmetje in naša vlada. Kmalu po svojem prihodu so šli Slovenci v Topčider, da si ogledajo tamošnje državno posestvo. Tramvaj, s katerim so se pripeljali, se ustavi, kmetje izstopijo iz voza, od druge strani se pripeljejo avtomobili, v prvem sedi ministrski predsednik Pašič. Posetniki stopijo v polukrog, kmet Ažman stopi pred Pašiča, sežeta si v roke in Slovenec pozdravi zasluženega in velikega Srba, a on mu odgovori z ginjenim glasom. Prvič je stopil tukaj slovenski kmet pred svojo narodno vlado. Ta prizor je bil sijajen zunanji izraz našega osvobojenja in našega ujedinjenja. V nekem oziru bi zamegel primerjati ta prizor s prizorom, ko je slovenski kmet pred tisoč leti nagovoril svojega kneza po ustoličenju na Gosposvetskem polju.

Srbska kultura. Začudil se je slovenski kmet, ko je zagledal visoko razvito srbsko kulturo. Polje je sicer obdelano manj intenzivno, kakor na Slovenskem, toda zemlja je tako obširna in bogata, da daje srbskemu kmetu popolno možnost ne samo, da se primerno preživlja, nego tudi, da razvija znatno kulturo na kmetijskem polju. Srbski kmet je napreden, opazuje povsod vse nove pojave, je zanje dovzeten in ima velik organizacijski talent. Nekatere kmečke zadruge, ki so jih naši kmetje videli na Srbskem, so vzbudile naravnost ostrmljenje. Težko je pojmiti, kako so se v nemirni dobi in v kratkih mirnih letih zamogle razviti take stvari, kakor je n. pr. vinarska zadruga prav v srcu Šumadije, v vasi Banja pri Topoli, rojstnem kraju Karadjordjevičev.

Pokrajina okrog Niša je šele pred 43 leti prešla izpod turške oblasti pod Srbijo, je preživela nekaj let vojne in tri leta bulgarske okupacije. Toda v teh kratkih in nemirnih letih se je kultura tako razvila, da se lahko meri z vsako civilizirano deželo. Mala mesta po deželi ne zaostajajo v ničemer od malih provincialnih mest po Češkem ali po Nemškem in cela kultura srbske province se silno razlikuje n. pr. od Galicije, ki je bila sto let pod Avstrijo.

Srbska šola. Srbska šola je narodna šola v pravem pomenu. Njena naloga je, da vzgaja deco v nacionalnem duhu in v duhu narodnega ujedinjenja. Koder so potovali Slovenci, po vseh krajih jih je pričakovalo učiteljstvo s šolsko mladino, ki je pela narodne himne vseh treh plemen, a učiteljstvo je v svojih govorih navdušeno pozdravljalo narodno jedinstvo. Gotovo je vsak slovenski kmet občutil, kako daleč zaostaja v tem oziru naša šola za srbsko. Dolžnost šole je, da vzgaja človeka za dobrega državljana. Za državo je vrednejši malo izobražen, toda zaveden državljan, kakor pa visoko izobražen, a brez državne zavednosti.

Gostoljubnost in prisrčnost srbskega ljudstva. Obisk je prišel takorekoč nepričakovano. Ni bilo časa, da se pripravi svečan sprejem. V Nišu bi n. pr. po prvotnem načrtu morali priti v soboto, a so prišli v petek. Vsakdo ve, koliko truda prizadeva samo skromna prireditev. Ako bi bili ti sprejemi takorekoč naročeni od zgoraj in umetno prirejeni, bi izpadli vsekakor klavrno. Toda opažalo se je, da gre ljudstvu v resnici od srca. Vsakdo se je potrudil samodsebe in dal, kolikor je mogel. Opazilo se je, da smatra v resnici vsak človek Slovence za svoje goste. Kjer je kdo mogel, je postregel, bil očitno vesel, ako je mogel priti z njimi v dotiko. Na Žegar k spominku Stevana Sindjelića so prišli srbski kmetje celo iz 7 ur oddaljenih vasi, da pozdravijo brate Slovence. Ravno ta osebna prisrčnost vsakega posameznega domačina je delala sprejem tako prijazen.

Zavest narodnega in državnega jedinstva. Večkrat se pri nas sliši očitjanje, da so Srbi šovfnisti, ki poznajo samo svojo Srbijo in srbski narod, a ne marajo za druga plemena. Slovenski kmetovalci so imeli priliko opaziti, da je Srb ne samo globoko, nego tudi široko naroden, ki se je v svojem mišljenju in čustvovanju povspel in razvil do popolnega narodnega jedinstva. Nikdar nisi v nobenem govoru slišal povdarjati srbstva, pač pa narod in državo. Predstavimo si, kako bi bilo pri podobni priliki na Slovenskem in kako bi se povdarjalo specifično slovenstvo. Srb dobro ve, da je med Slovenci mnogo ljudi, ki nočejo narodnega jedinstva in skupne države, ter mrzijo Srbe, to je ono pleme, ki je nositelj osvobodilne ideje in državne misli, toda Srb nima do njih nobene jeze. Smatra jih, kot izgubljeno deco, ki je bila vzgojena pod tujim krovom. Treba jih je polagoma s pomočjo prosvete zopet pripeljati pod skupni materni krov; kjer pa tega ni mogoče, je treba mirno čakati, da izumrje polagoma stari rod, ki je jedel iz egipčanskih loncev in pripogibal kolena, ko je pil iz vrelcev v sovražni deželi.

Prisrčni sprejem slovenskih kmetovalcev v Srbiji je imel svoje korenine ravno v globoki zavesti, ki je prodrla v vsako srbsko dušo, da smo iste narodnosti s Srbi, ločila nas je od njih samo hudobna usoda. Slovenski kmetje in srbski zemljoradniki so tudi spoznali, da za medsebojno razumevanje ni treba tolmača, kajti pogovarjali so se prijateljsko med seboj in se tudi popolnoma razumeli.

Srbsko dinastično čustvovanje. Srb je dinastičen, to se vidi pri njem na prvi pogled. Obrtnik v svoji delavnici, kmet v stanovanju, vsakdo ima na steni sliko svojega vladarja. To ni umetno narejeni ali od zgoraj komandirani patriotizem, nego izvira v resnici iz duše. Tudi pri obisku slovenskih kmetovalcev je prišlo to dinastično čustvo do izraza na razne načine. Najviharnejše odobravanje žel je vsak govornik vedno pri oni točki, ko je omenil sedanjega ali pokojnega kralja.

Spoštovanje vojaštva. Vsak Srb je zaveden vojak, ki ve, da je tudi sam pripomogel k zmagi srbskega orožja, in da je tudi on pomagal vstvariti svojo in našo državo. Vsled tega uživa vojaštvo med vsem ljudstvom največje spoštovanje in vsak je radevolje pripravljen doprinesti največje žrtve za vojaštvo, ker iz dolgoletnih izkušenj ve, da more samo dobra vojska vzdržati krepko državo, ki jo morajo spoštovati tudi zunanji sovražniki. To je pa tem lažje, ker ve vsak ceniti vrednost države, kajti „država sem jaz“, tako samozavestno govori srbski kmet in tudi vsak drugi Srb. Ko se tudi pri nas ukorenichi ta samozavest, potem šele bo naša država v notranjosti tako močna, da se ji ne bo treba več bati zunanjih sovražnikov. Med navadnimi srbskimi kmeti smo našli mnogo častnikov, poročnikov, nadporočnikov in celo majorjev, ki so v vojni vodili čete in se izkazali kot prav dobri voditelji. Naravno je, da tvorijo ti najboljše podlago za vojsko.

To so nekateri trenutki, ki so padli v oči slovenskim kmetovalcem pri njihovem posetu srbskega seljaka. Gotovo se bo vsak Slovenec še v poznejših časih rad spominjal na ta posebni obisk, ki je rodil toliko izlivov prijateljskega čustvovanja in toplega rodoljubja. Slovenci so videli srbsko poljedelstvo, videli pa tudi srbsko rodoljubje in opazovali so oboje z enakim zanimanjem. Eno kot drugo je temelj naše države in kdor ga ruši, je naš neprijatelj.

Pokladajte prasičem ribjo moko!

Leta 1912. sem si ogledal veliko pitališče prasičev tvornice za špirit in drože Harmer pri Stockerau poleg Dunaja. Iznemadili so me lepo rejeni mladiči, ki so imeli v osmem mesecu starosti čez 100 kg žive teže. Začuden sem vprašal, s čim jih pitajo, da morejo doseči take uspehe. Povedali so mi, da pokladajo v glavnem ječmenov zdrob, kateremu privedajo za vsakega prasiča in vsak dan po 100 gramov (10 dek) ribje moke. O ribji moki za prasiče do takrat še nisem ničesar čul. Razložili so mi, da je dobra ribja moka pri pitanju kakor zabela, zaradi katere žival slastneje žre in pokladano krmo bolje izrablja. Ker sem videl na lastne oči lepe uspehe, sem takoj naročil za svoje pitališče pri imenovani tvornici nekaj sto kilogramov ribje moke.

Pregledal sem tudi v strokovnih listih strokovna poročila nemških gospodarjev glede sponašanja ribje moke kot krmilo za prasiče. Vsa poročila so se jako ugodno izražala o pokladanju ribje moke, vendar se je povdarjalo, da more biti škodljiva, če ima v sebi več kakor 3% soli in več kakor 4% ribje masti. So tvornice, ki izdelujejo ribjo moko in ki hočejo velik dobiček, zato porabljajo za izdelovanje ribje moke premastne in preslane nagnite ostanke morskih rib, ali soljene ostanke tistih rib, ki jih prirejajo kot soljene in sušene za prodaj. Ribja moka iz takih ostankov more povzročati kot krma pri prasičih hude bolezni. **Dobra ribja moka je pa neprecenljivo krmilo za prasiče, ki zagotovi dober uspeh.**

Mi smo mešali ribjo moko med turščini zdrob in otrobe. V pričetku marsikateri prasič ni maral jesti, a čez par dni se ji je privadil in je potem pričel žreti kakor nikdar poprej. Uspeh je bil očiten. Ribja moka se je izkazala res kot zabela, da so krmo bolje izrabljali. Izraz „zabela“ se pa mora tako razumeti, da ribja moka ni nikaka mastna začimba, ampak le sredstvo, ki naredi ostalo krmo slastnejšo in izdatnejšo. (Opozarjamo na spis o ribji moki v 15. številki letošnjega „Kmetovalca“, ki se

ga dobi v ponatisu kot Gospodarsko navodilo za 2 K, ki jih je naprej v pismu poslati.) Za male pujske nismo rabili ribje moke, temveč le za večje, težkih od 20 kg naprej.

Ko je Kmetijska družba pričela z oddajo ribje moke v pričetku vojne (Kmetijska družba je pričela oddajati ribjo moko že leta 1913. Op. ured.), smo jo večkrat tudi pri njej vzeli. Vselej smo bili popolnoma zadovoljni. Ko ni bilo vsled vojne ribje moke več dobiti, nismo imeli pri pitanju prasičev več tako dobrih uspehov. Sedaj smo pri Kmetijski družbi zopet naročili 500 kg ribje moke, ker smo jo pa ravnokar šele dobili, ne moremo še poročati o sedanjih uspehih. Prepričan pa sem, da je dala Kmetijska družba ob svoji vestnosti ribjo moko natančno preskusiti na tolščo in sol, ker bi nam drugače to krmilo le škodovalo. (To se je zgodilo in družba jamči, da od nje oddajana ribja moka nima povprečno niti 2% ribje masti in le kaka 2% soli. Op. ured.)

Marsikdo bo vprašal, če se pri ceni 13 K za 1 kg ribje moke jo izplača pokladati. Ko smo pred in v pričetku vojne pokladali ribjo moko, nas je veljala koruza 10 do 12 vinarjev kilogram, ribja moka 34 vinarjev in najlepši prasiči so se prodajali po 1 K in navadni komaj po 90 vinarjev za kilogram žive teže! Letos spomladi je pa stal kilogram turščice 5 do 6 K, danes že stane 9 do 10 K, otrobe moramo plačevati po 5-40 K, a prasiči se prodajajo po 30 K žive teže in ribja moka, ki se jo prav malo in takorekoč kot zabela rabi, le 13 K. Primerjajte ta števila in spoznali boste, da je ribja moka z ozirom na njen velik učinek razmeroma prav poceni krmilo. Pri pokladanju pa ne pozabite, da je ta moka le zabela in da naj se je daje za prasiča na dan največ 120 gramov ali za 8 prasičev na dan 1 kg.

Anton Oblak, župnik v Št. Lorencu.

Pripomba: Gorenji spis izpod peresa priznanega praktičnega strokovnjaka, naj bo v spodbudo vsem, ki se pečajo s prasičerejo, posebno onim, ki se pečajo s pitanjem prasičev. Zaradi letošnje suše, ki je povročila, da bomo morali zaradi pomanjkanja dobre in drage krmne marsikaj slabejšega pokladati, more biti ribja moka naravnost rešilno sredstvo. Pristavimo, da je ribja moka, ki jo družba oddaja, z Norveškega, in sicer od najstarejše in največje tozadevne tvornice, ter je od ribe kalar ali torsk (Gadina callarias), ki se lovi v ogromnih množinah potom ribarstva s parniki za izdelovanje značnega ribjega olja, ki je sloveče zdravilo ter se dobi v lekarnah pod imenom torskovo ribje olje. Razmaščeni ostanki imenovane ribe se potem predelajo v ribjo krmilno moko na razne načine, med katerimi je najboljša predelava v kosmičasto torskova ribja moka. Ribja moka, ki jo družba oddaja, je te vrste, tvrdka jamči, da ne vsebuje več kakor 2% tolščobe in 3% soli, dasi ima resnično samo 2% soli, kar vse potrjuje preskušnja tukajšnjega drž. kemijskega zavoda. Kmetijska družba torej jamči za kakovost ribje moke, ki jo oddaja. Pri sedanjih cenah, ki je objavljena med „Družbenimi vestmi“, pa more družba ostati le toliko časa, dokler ima sedanjo zalogo, zato naj se vsak pravočasno s tem važnim krmilom preskrbi, kajti val draginje, ki gre sedaj skozi vso Evropo in se bo najbrže držal preko vse zime, bo brzkone podražil tudi ribjo moko.

Gnojite z umetnimi gnojili!

Mnogi naših kmetovalcev še nimajo pravega pojma o učinku umetnih gnojil, četudi so jih že v veliki meri rabili. Marsikateri naročuje le vrečo umetnega gnojila, ne da bi navedel, kakšne vrste in kateri rastlini hoče s njim gnojiti. Če potem gnoji in ne doseže zaželjenega uspeha, zvrtača krivdo na slabo vrsto gnojila.

Mnogi od njih poznajo le „štupo“ ali Tomasovo žlindro, ne vedoč, da ena sama vrsta umetnega gnojila le redkokdaj doseže zaželjeni uspeh.

Če naj rastlina uspeva, mora dobiti vse hranilne snovi, ki jih potrebuje, zlasti pa fosforove kisline, kalija in dušika.

Vsled slabega obdelovanja in nezadostnega gnojenja med vojno so naša polja in travniki izčrpani in slabo rodijo, zato potrebujejo sedaj tudi intenzivnejšega gnojenja. Hlevski gnoj je sicer gnojilo, ki vsebuje vse tri vrste hranilnih snovi, vendar je v marsikaterih slučajih pomanjkljiv, ali se pa ne da povsod rabiti najsibo vsled gospodarskih ozirov na pr. na travnikih ali tudi na njivah, kjer bi povzročal morda prebujno raščo rastlin, zato pa premalo klenega zrnja, kakor pri ajdi in pri žitih.

Mnogokrat se zgodi tudi napaka, da se n. pr. travnikom gnoji samo z eno vrsto gnojila s fosfatnim, ali pa samo s kalijem. Naravno je, da v takih slučajih uspeh izostane.

Potrebno je torej, da posebno za **jesensko gnojenje** opozarjamo kmetovalce na pravilno gnojenje z onimi umetnimi gnojili, ki so nam sedaj na razpolaganje.

Najprej je treba opozoriti na našim kmetom najbolj znano gnojilo **Tomasovo žlindro**. Tega gnojila Kmetijska družba letos ni mogla naročiti, dasi je povsod povpraševala po njem in zahtevala ponudbe. Na podlagi teh ponudb bi stalo to gnojilo do **550 K za 100 kg**. Ker je družba uvidela, da bi naši kmetovalci po tej ceni tega gnojila ne mogli kupovati, je morala opustiti vsako nabavo. Razentega imamo v domačih umetnih gnojilih enakovredno nadomestilo v **kostni moki** in **zdrobovi moki**, ki imata enak učinek, staneta pa prva le **200 K**, druga **260 K za 100 kg**. Le tam, kjer je dovolj fosforove kisline, zrastejo tečne detelje, dobre trave in druga žlahtna zelišča. Mah in kislice pa izginejo.

Kostna moka kakortudi zdrobova moka sta najboljše umetni gnojili za **travnike** in **vinograde**, ker delujeta polagoma, zato pa več let. Vendar je potrebno, da se travniku gnoji tudi s kalijem, ki ga dobimo v obliki **kajnita** in stane **200 K za 100 kg**.

Če hočemo na travnikih imeti še boljši uspeh, potem potrosimo še nekaj apnovega dušika, ki zelo pospešuje bujno rast trav in stane **400 K za 100 kg**.

Letošnje suho leto je pokazalo, da je jesensko gnojenje travnikov veliko bolj uspešno in dobičkanosno kakor pa spomladno, ker so gnojila pozimi imela dovolj časa, da so z vlago dospela v zemljo, se tam razkrojila in prišla že zgodaj spomladi v korist rastlinam. Vsled tega jim tudi spomladna suša ni toliko škodovala kakor negnojenim travnikom.

Važno je tudi, da gnojimo ozimini, kajti paziti moramo, da se nam **pšenica in rž** še pred nastopom zime dobro ukoreninčita, da so varne pred pozebo. Za gnojenje teh rastlin vzamemo na en ha, t. j. 1½ orala do **200 kg apnovega dušika**, do **350 kg kostne moke** ali do **300 kg superfosfata** in do **200 kg kalijeve soli**.

Za **vinograde** je gnojenje pred zimo ali pozimi najbolj uspešno. V ta namen vzamemo pa narajše ona umetna gnojila, ki počasi delujejo, zato pa več let trajajo. Za trte je najimunitnejša **rožena moka**, ki vsebuje do **15% dušika**, deluje polagoma, dež je ne izpere, zato je njen učinek trajen in se v vinogradih pozna po več let zaporedoma. V ta namen je dobra tudi **gnojilna štupa iz mezdre**, ki ima **8% dušika** in deluje slično kakor rožena moka. Tej se lahko primerja tudi **zdrobova moka**, ki ima do **20% fosforne kisline** in **5% dušika**. Njen učinek ni tako viden kakor pri roženi moki, zato pa je tem trajnejši. Pri tem pa ne smemo pozabiti na kalj, ki ga damo

najrajše v obliki **kajnita**, da ostane več časa v zemlji učinkovit.

Kalijeve soli (kajnit in 40% kalijeve soli) vplivajo v zemlji tudi na ta način, da vzdržujejo vlago. Rastline, ki smo jim pognojili s kalijem, prenašajo mnogo lažje sušo, kakor tiste, ki niso dobile kalija. To je v sedanjih suhih letih posebno važno za naše kraje, ki so podvrženi suši.

Dalje je treba opozoriti, da rastline, ki imajo na razpolaganje dovolj kalija, mnogo manj trpe vsled mraza, kar je ugodno za one kraje, kjer nastopajo pozni mrazovi.

Morda bo kdo trdil, da so ta umetna gnojila dandanes predraga in da se gnojenje z njimi ne izplača. O dobičkanosti umetnih gnojil ni nikakega dvoma, zadostuje samo, če primerjamo izdatke zanje in večji dohodek iz pridelkov. Vzemimo n. pr. sledeči primer: 1 ha travnika pognojimo s **300 kg kostne moke** in **300 kg kajnita**, kar nas stane **1200 K**. Dodamo še **200 K za trošenje**, potem znašajo stroški **1400 K**. S tako močnim gnojenjem pa pridelamo na 1 ha najmanj **600 kg sena** več nego brez gnojenja. Za teh **600 kg sena** po **3 K kg** dobimo **1800 K**. Torej imamo že prvo leto **400 K čistega dobička**, neglede na to, da ostane učinek umetnih gnojil v drugem in tretjem letu še vedno zadosten in da je tedaj ves večji pridelek čisti dobiček.

Ravnatoko se da čisti dobiček izračunati tudi pri žitih, trtah, krompirju, pesi in sploh pri vseh drugih pridelkih. V splošnem je treba povdariti, da se dandanes uporaba umetnih gnojil veliko bolj izplača kakor pred vojno, ker se njih cena nikakor ni zvišala v taki meri, kakor cena raznim kmetijskim pridelkom. Vsled tega naj naši kmetovalci začnejo iznova intenzivno gnojiti svoja polja in travnike, če hočejo uspešno konkurirati s tistimi bogatimi pokrajinami naše države, kjer vse rase in rodi brez gnoja.

Živinorejci, varčujte s krmo!

Letošnja košnja mrve in otave je bila po vseh naših pokrajinah zelo slaba. Veliko množino pridelka nam je uničila suša. Ako preračunimo potrebo krme do spomladi, nam bo letos predla v tem oziru prav trda. Da bi si naš živinorejec kupoval seno in deteljo, o tem ni govora, kajti cene senu so že tako bajno visoke, da oni, ki bi hotel kupovati seno, se mu ne izplača reja živine. Nihče naj se tudi ne zanaša na dobavo močnih krmil, kajti teh je danes še malo in njih visoke cene podražijo krmljenje nesorazmerno z njih vsebino hranilnih snovi.

Vsak živinorejec naj skuša svojo živino prekrmiti in preživeti do pozne jeseni na paši, da si s tem prihrani seno in deteljo za zimo in zgodnjo pomlad.

Vsem kmetovalcem se priporoča, da pripravljajo tudi listje od drevja za krmo, akoravno je za to že malo pozno. Kako se pripravlja listje drevja za krmo živine, opozarjamo kmetovalce na jako poučljiv članek g. ravnatelja I. Belleta v 17. številu letošnjega „Kmetovalca“ pod naslovom: „Listje drevja kot krma za živino“.

Nabiranje listja za krmo živine ni le važno za onega, ki vé, da mu bo primanjkovalo krme, ampak tudi za onega, ki misli, da mu bo le morda prekratka hodila.

Kot dobra in primerna krma za goved in konje so tudi storži od turščice. Koruzni storži se na en ali drug način zdrobe v kolikor mogoče drobne kosce in se potem pokladajo govedu in konjem, tako kakor rezanica iz slame. Zmleti koruzni storži imajo za eno petino večjo redilno vrednost, kakor rezanica slame. Za mletev storžev se dobijo nalašč v to svrhu narejeni stroji.

Tudi trsno listje je za živino v sili dokaj dobra piča. Dokler je to listje še zeleno, ni slabo krmilo za živino ter ima nekako isto redilno vrednost, kakor srednje dobro seno. Mlajše je listje, tem več je vredno za pokladanje. Ako je trsno listje že suho, potem ni njegova krmilna vrednost znatna, ker je šla večina redilnih snovi že nazaj v trto. Vsled letošnjega lepega vremena je listje ob trgatvi še večinoma zdravo in lepo zeleno ter ga vsled velikega pomanjkanja krme naravnost priporočamo.

Listje pa se sme šele po trgatvi obirati, drugače se kakovost vina oškoduje. Bakrena sol, ki se nahaja v škropivu, res ni zdrava, vendar praktična izkušnja uči, da škropljenje listja po trgatvi ni živini tako škodljivo, kakor bi se smelo domnevati.

Odbiranje listja po trgatvi res ne prija trtam, ker les slabeje zori, a ta škodljivost je po trgatvi tako neznatna, da se nanjo ni ozirati, ker je na drugi strani korist od pokladanja listja, zlasti v sedanjih razmerah, neizmerno večja.

Končno pa naj vsak živinorejec dobro zabiča svojemu poslu, ki krmi živino, da naj skrbi za varčno pokladanje sena v jasliah, da žival ne bo raztresala krme po stojišču. **Porcija pokladane krme naj se vedno in za vsako žival posebej odmeri, s čimer bomo potrato zelo omejili!**

Vsem onim živinorejcem pa, ki imajo več glav živine, svetujemo, da dobro precenijo svojo zalogo sena že sedaj in potem preračunijo, koliko glav živine bodo lahko prekrmili do pomladi. Na eno glavo živine naj se računi približno 15 kg sena na dan. Torej od novembra do maja, to je 210 dni, se potrebuje za vsako glavo živine 15krat 210 = 1650 kg ali okroglo 17 met. stotov krme. Komur bi iz precejšene svoje zaloge le vendar velika množina sena primanjkovala, mu je svetovati, da odproda že sedaj starejšo in slabejšo živino in boljše obdrži doma. Kajti danes so cene živini z ozirom na prosti izvoz in še precej živahno povpraševanje od strani tujcev po klavni živini — bolj zadovoljive, kakor pa bodo spomladi, ko bo vsled pomanjkanja krme, ki vlada po vsej Evropi, klavne živine v obilici na razpolago.

Po odprodaji živine iz domačega hleva pa naj vsak živinorejec dobro prevdari, da mu ne bo ostala v hlevu slaba živina za plemo in dobra pa odpotovala v tujino pod nož. S tem ne izboljšujemo naše živinoreje, ampak jo uničujemo! Bolje je rediti v hlevu manjše število dobre plemenske živine in od te pričakovati dobrega in zdravega zaroda, kakor pa nasprotno.

C. Prijatelj.

Odlomki pisem, poslanih iz Južne Bavarske.

(Piše: Ciril Prijatelj.)

III.

Weller, dne 14. avgusta 1921.

Večkrat sem že premišljeval, kako bi se pri nas najlažje vpeljalo takoimenovane čredne knjige, v katere bi se vpisovale plemenske živali, ki se odlikujejo po svoji obliki, rasti in odlični gospodarski koristi. Da je nam potreba na vpeljavo te knjige misliti, mi dokazuje dejstvo, da smo si vsi edini v tem, da je selekcija (odbira) prvovrstnih živali nujno potrebna in obenem tudi zahteva mnogih razumnih živinorejcev.

Kako pa isto pričeti?

Najkrajša in najlažja pot bi bila, ako bi se v okrajnih glavarstvih priredile nekake razstave plemenske živine, tako bikov - plemenjakov, kakortudi plemenskih krav. Pri takih razstavah, ki bi se jih dalo uprizoriti v zvezi s premiranjem, oziroma z licencovanjem plemenske živine, bi se **radikalno odbralo v resnici najboljše bika in plemenske krave**. Presojanje živali naj bi se vršilo po načinu punktiranja. Tako izbrane živali bi se z vžigom malega križca v rog zaznamovale, vpisale, če mogoče s starši, v seznam, in z lastnikom teh živali naredile zavezna pisma, ki lastniku ne dopuščajo prodajo zaznamovanih živali, ne da bi preje naznanil prodajo uradu, ki vodi čredno knjigo. Te plemenske živali naj bi se kolikor mogoče ohranile za plemo. Pri tem pa bi se podeljevale živinorejcem starostne premije, posebno za plemenjake.

Na ta način izbrana plemenska živina, bi tvorila nekako podlago selekcionirane (odbrane) plemenske živine. Šele potomci teh odbranih živali bi se vpisali v čredno knjigo in tvorili pričetek iste. Tem bi se pa dala številka iz čredne knjige v levo uho in tako potem nadaljevalo delo.

Vprašanje pa je, kdo bi po občinah opravljal to delo? Skoraj v vsaki občini obstoja danes podružnica Kmetijske družbe. Pri vsaki taki podružnici bi se lahko ustanovil živinorejski odbor podružnice, ki bi vodil nadaljnje posle in vsako izpremembo ali nov vpis sporočil drž. ekonomu. Zadnji bi moral voditi začasno čredno knjigo, dokler bi se ne pokazala potreba ustanovitve tozadevnega urada za vso pasemsko pokrajino.

Poizkus vpeljave čredne knjige bi se naj zaenkrat izvedel le v najnaprednejših živinorejskih krajih.

To bi bil v kratkem podan načrt vpeljave čredne knjige, ki nam je v prvi vrsti potrebna. Z vpeljavo te knjige dosežemo na eni strani selekcijo, na drugi strani pa zainteresiramo živinorejce na pomen plemenske izbire, kajti živali, vpisane v čredno knjigo, bodo že s svojo višjo ceno pokazale, njih velik pomen za živinorejo.

Z vpeljavo čredne knjige paralelno pa bi se moralo tudi ustanoviti kontrolna društva za molžo. Z njimi bi se dalo vsaj nekoliko zasledovati uspehe. Vpeljava kontrolnih društev je sila težavna in to z ozirom na potrebnost obilice kontrolnih organov, zamuda teh na času in ne na zadnjem mestu bi omenil upornost živinorejcev samih pri tej kontroli. Da bi vpeljali pri nas slična kontrolna društva, kakor jih imajo v Nemčiji, na to danes še misliti ni. Pa tudi dvomim, ako bi se ista sploh za naše kraje obnesla, kajti nemški strokovnjaki jih danes iz gotovih ozirov sami kritikujejo.

Kontrola molže bi pri nas danes morala biti dokaj primitivna. Sloneti bi morala na zanesljivih poročilih živinorejcev samih, ki bi jih pošiljali drž. ekonomu vsakih 14 dni. Točnejša ali recimo uradna kontrola naj bi se izvršila le šestkrat na leto, potom drž. ekonomu ali nje-ga pomočnika.

Ta sistem kontrolne molže bi v začetku zaenkrat zadostoval; pozneje bi se moral seveda spopolniti. Kontrolna molža, ki bi jo delali živinorejci sami, bi se nanašala le na množino namolženega mleka, dočim pa bi drž. ekonom pri vsaki kontroli preizkušal mleko tudi na odstotke maščobe.

Prav izvrstne krave molznice, z gotovo množino mleka na leto (n. pr. 3000 l), naj bi se še posebej žigosale s kakim posebnim znamenjem na plečah, da bi se od istih, posebno moške potomce, zanesljivo obdržalo za plemo.

Ko bi se stvar v toliko organizirala, da bi določanje mleka postalo zanesljivo, naj bi država ustanovila v vsakem pasemskem okolju kemična preizkuševališča za mleko. V teh bi se redno in natančno določali odstotki maščobe v mleku, poslanega od posameznih živinorejcev ali drž. ekonomov.

Določanje množine mleka, namolženega od posameznih krav je sicer dolžnost vsakega umnega in računajočega živinorejca, ker le na ta način je mogoče vedeti živinorejcu, kako se mu krmljenje, z ozirom na dohodek mleka, izplačuje.

Kakšne pogoje zahteva izdelovanje sira?

Ako zasledujemo razdelitev sirarske industrije na zemljepisni karti z gospodarsko-geografičnega vidika, opazimo, da se je ta panoga kmetijstva vpeljala le v gotovih pokrajinah, akoravno se sir izdeluje za domačo potrebo v malem obsegu skoraj povsod.

Marsikoga pa bo zanimalo vprašanje, pod katerimi pogoji je mogoče vpeljati sirarstvo v onih naših krajih, v katerih te kmetijske panoge do danes sploh ne poznajo. Tuintam stavljen vprašanja, ki prihajajo na Kmetijsko družbo, dokazujejo, da bi se v marsikaterem kraju poprijeli te kmetijske obrti, ako bi bili na jasnem, kako zastaviti pot.

Da bi sirarska industrija lahko bogato cvetela v naših krajih in donajala kmetijstvu obilo dohodkov, o tem ne smemo dvomiti. Treba nam je priti le na jasno, zdravo pot, poprijeti se razumne organizacije in imeti stvarno razumevanje za pričetno delo.

Tehnični pripomočki, kakortudi specialno naobraženo osebje se danes brez posebnih težkoč lahko priskrbi. Zadnje bi se pač moralo priskrbeti iz krajev, kjer stoji danes sirarstvo na višku in je strokovno naobraženih sirarjev v obilici na razpolago. Njihova nadprodukcija in slabo mezno stanje jih sili, da odhajajo prav radi v tujino.

Za nas važnejše pa je vprašanje produkcije mleka, ki mora biti za sirarno stalna in od katere je izdelovanje sira odvisno. Vprašanje produkcije mleka za sirarno pa je na eni strani kvantitativnega, na drugi strani pa kvalitativnega značaja.

Kar se tiče množine produciranega mleka v okolju ene sirarne, je navzgoraj težko določiti mejo, kajti izkušnja uči, da čim večji je obrat sirarne, tem manjši so glavni stroški in boljše ter izvrstnejše je izdelovanje trdega sira. Kot okoliš ene sirarne razumem vse one živinorejce v kraju, ki dovažajo vsak dan gotovo množino mleka in ki niso oddaljeni od sirarne več nego dve uri hoda. Pri večji oddaljenosti ali celo železniških transportih je izdelovanje trdega sira n. pr. emendolca, skoraj onemogočeno. To pa vsled kmetovalčevega neznanja o pravilnem in skrbnem ravnanju z mlekom, ki ga najdemo še povsod; to lahko povzroča prehitro skisanje mleka ali okuženje (infekcijo) mleka z drugimi, sirarstvu škodljivimi glivicami, kar zopet pomembno oslabi kakovost mleka, in s tem izdelovanje slabega, neokusnega sira. Na drugi strani pa je prevelika oddaljenost živinorejcev od sirarne tudi vsled tega slabo za mleko, ker trpijo zaradi dolgega pregibanja in tresenja snovi v mleku, kakor maščoba in sirina (kazein). Izdelovanje dobrega sira iz takega mleka je zelo otežkočeno. V priznanih sirarskih krajih Švice in Algaške se donajša povprečini mleko v posodah na hrbtu in onim dobaviteljem, ki dovažajo mleko z vozom, je strogo prepovedano hitro voziti.

Za sirarstvo ni kakovost mleka povsem odvisna le od kemične sestave istega, temveč od bakterioloških razmer in posebno še od notranjega fizikalnega stanja mlečnih snovi, katero dejstvo je šele s pomočjo koloidne kemije stopilo v ospredje in dalo stvari jasnejše lice.

Pri izdelovanju mehkega sira, kakor n. pr. limburgski, backsteinski, camembertski itd. zadostuje sirarni dobava 200—300 l mleka na dan, dočim pa potrebuje izdelovanje trdega sira n. pr. emendolca najmanj 700 do 1000 l mleka. Ako računimo 700 l mleka, ki bi ga dobivala sirarna vsak dan, odgovarja ta množina približno 50 kg teže izdelanega emendolca. Manjše količine mleka se sploh ne priporoča zasiriti, ker se vsled nekonstantne temperature ne more izdelovati prvovrstnega blaga. Pravi emendolc v izvornih krajih se izdeluje od 100—150 kilogramov težkih hlebič.

Nadaljnji tudi važni predpogoj sirarstva je zanesljivost stalnega donosa mleka. Vsaka sirarna mora zanesljivo dobivati vsak dan gotovo množino mleka, vsled česar je za sirarno najbolje, da sklene s posameznimi živinorejci pogodbo za določeno množino mleka.

Zelo-važni predpogoji za dobro izdelovanje sira pa je kakovost donošenega mleka. V tem oziru ni druge pomoči, kakor da se živinorejci temeljito pouče o pravilnem ravnanju mleka. Ako si pripravijo najboljšo in najlepšo sirarno z najmodernejšimi tehničnimi pripravami in nastavijo v njej dobro izkušenega, praktično in teoretično izvežbanega sirarja, ni še dovolj jamstva za izdelavo prvovrstnega sira, če ne odgovarja kakovost mleka predpisom. Živinorejce je treba poučiti, da je sirarstvo odvisno od njihovega pravilnega ravnanja z mlekom v hlevu, pri molži in dovozu in da sirarstvo z njimi rase in pade. V krajih, kjer se ne dá živinorejcem tega dejstva dopovedati, tam je bolje, da se sploh ne poskuša ustanoviti sirarne.

Mleko je eden izmed onih kmetijskih pridelkov, ki se izredno lahko in hitro pokvari. To pokvarjenje mleka povzročajo povečini majhna bitja, glivice ali bakteriji imenovana, in ki se razmnožujejo najrajše tam, kjer ni snažnosti in čistosti pri delu. Ako bi naši živinorejci pojмили, kako hitro se razmnožujejo te za prosto naše oko nevidna bitjica in opazovali skozi drobnogled njih hitro razmnožitev, potem bi verjeli, kako škodljiva je prisotnost teh v mlekarstvu. Freudenberg je opazoval razmnoževanje mlečnokisljih glivic v mleku in je našel, da se v 1 ccm mleka že takoj pri molži nahaja 9000 glivic. Po eni uri je vsebovalo isto mleko že 32.000, po 4 urah 40.000, po 9 urah 120.000 in po 25 urah 25 milijonov glivic. Torej v teku 24 ur se lahko glivice pomnože za več kakor 500 krat!

Iz navedenega sledi, da je brezpogojna snažnost pri molži mleka glavni pogoj za izdelavo dobrega sira. Predaleč bi me vedlo, ako bi hotel opisati natančneje o ravnanju mleka pri in po molži, omenim naj le najvažnejše točke.

Najprej je paziti na temeljito snaženje vimena in seskov, kajti to je glavni nositelj raznih mleku škodljivih glivic, ki pri molži prihajajo v mleko. Med molžo naj se ne snaži živali, tudi ne krmi, kajti vsa ta dela povzročajo v hlevu prah, ki prihaja potem v mleko. Dalje je treba skrbeti za snažnost molzarjev in molžaric. Istim naj se zabiča, da ne morejo biti nikdar dovolj snažni pri molži. Enako velja za mlečno posodo. Z mlekom napolnjene posode naj se takoj odstranijo iz hleva, da se mleko ne nasiči s škodljivimi plini, ki se nahajajo v hlevu.

Pa tudi pravilno krmljenje krav-molznic je za sirarstvo velikega pomena. Natančnejše o tem drugič.

Dolžnost vsakega sirarja je, da na te napake, ki jih pri poskusih z mlekom opazi, opozori živinorejce na iste, in prepričan sem, da bo vsak razumen kmetovalec skušal napravljeno napako odstraniti.

Če si izdelovanje sira še enkrat predočimo, vidimo, da je sirarstvo in produkcija mleka tesno zvezana celota; težko je najti obrt, ki je v taki meri odvisna od kakovosti sirovine, kakor ravno sirarstvo.

H koncu še nekaj besed o organizaciji siraren. Po krajih, kjer je sirarna odvisna na dobavo mleka od več živinorejcev, je najpriporočljivejše, da se v občini ustanovi „zadruga za vnovčevanje mleka“. Ta zadruga ustanovi sirarno in jo potem odda dobremu in izkušenemu sirarju v najem. Sirar kupuje mleko od kmetov-zadružnikov po ceni, ki se je določila med zadrugo in sirarjem, kateri zadnji plača tudi zadrugi najemnino od lokala in strojev. Sirotka, ki pri izdelovanju sira ostane neizrabljena, se razdeli po razmerju dovoženega mleka kmetom-zadružnikom, ki jo porabijo za krmljenje prasičev. Lahko pa se tudi poleg sirarne napravi zadružna prasičereja, ki se jo vidi pri večjih sirarnah.

Ta izvajanja imajo namen predočiti sliko vsem onim, ki se za stvar zanimajo. Radevolje pa je Kmetijska družba v vsakem oziru in vsak čas pripravljena dati natančnejša navodila. Ustanovitev sirarne ni preprosto in lahko delo; če pa uspe, donaja tudi lepe dohodke.

Ciril Prijatelj.

O izvozu živine v Italijo.

Iz Slovenije se v sedanjih časih največ živine izvažajo v Italijo. Izvoz živine pa je vezan na razne določbe in predpise, izdane tako od naših oblastev, kakortudi od italijanske vlade. V interesu vseh onih, ki prodajajo živino bodisi laškimi trgovcem ali prekupcem, bodisi našim trgovcem, kateri jo potem izvažajo v Italijo, je da poznajo predpise in pogoje pod katerimi dovoljuje laška vlada uvoz naše živine.

Na postajah, kjer se naklada živina, namenjena za izvoz, vrše službo od države poverjeni veterinarji. Ti državni organi pregledajo pred nakladanjem vso živino, če je zdrava, če odgovarja od naših oblastev izdanim izvoznim predpisom, če je spremljana s predpisnimi živinskimi potnimi listi, če odgovarja predpisom države, v katero se izvažajo, skrbe za zdravstvenim odredbam primerno ravnanje z živino in izdajajo takoj na mestu potrebne odredbe, če preti nevarnost razširjenja kužnih boleznih. Odredbam teh veterinarskih organov, ki imajo dolžnost ravnati se strogo po predpisih, se morajo pokoravati vsi, ki so zaposleni pri nakladanju oz. izkladanju živine na postajah, da se zamore promet hitro in neovirano vršiti, zlasti še brez nevarnosti za živino v bližnji okolici stanujočih živinorejcev. Prigodi pa se večkrat, da pride na nakladalnih postajah do neljubega prerekanja in to večinoma vsled nepoznanja raznih predpisov od strani trgovcev, živinorejcev ali občinskih uradov. Vedno je kriv le veterinar, češ, da sitnari, a vrši le svojo dolžnost. Da se seznanijo tudi oni živinorejci, ki nimajo prilike čitati uradnih listov s predpisi in določbami, pod katerimi dovoljuje laška vlada uvoz naše živine v kraljevino Italijo, podajam tu te pogoje prosto po Uradnem listu.

Živali konjske vrste, v kolikor je od naših oblastev izvoz sploh dovoljen, se smejo uvažati v Italijo, če imajo s seboj potrdila (živinske potne liste) o izvozu in

zdravju, izdane po krajevnih oblastvih (občinah) njih izvoza. Iz teh se more razvideti, da so bile živali, o katerih se govori v živinskih potnih listih, **poslednjih 40 dni** v dotičnem kraju, da jih je na dan odhoda državni veterinar, ki je izrecno po državi pooblaščen, spoznal za zdrave in da se ni v **poslednjih 40 dneh** pojavil noben primer kužne ali prenosne bolezni, ki se prijemlje živali konjske vrste v dotični občini. Na italijanski obmejni postaji pa pregleda laški veterinar vse te konje, ki so odposlani v Italijo in jih pusti v namembni kraj le, če spozna te živali pri pregledu na meji ali v pristanišču, preko katerega se uvažajo v kraljevino Italijo, za zdrave in če ta veterinar na stroške interesentov izvrši na njih maleinizacijo (preizkušnjo glede smrkavosti) s poveljnim uspehom.

Uvažati prežvekovalce in prasiče iz Jugoslavije dovoljuje italijansko ministrstvo občasno zaradi klanja in na prošnjo interesentov, če so živali opremljene s živinskimi potnimi listi, s potrdili o izvoru in zdravstvenosti, izdanimi po krajevnih oblastvih (občinah) njih izvora, iz katerih se more razvideti, da so bile živali, o katerih se govori v živinskih potnih listih, v **poslednjih 40 dneh** v dotičnem kraju, da jih je na dan njih odhoda pregledal državni veterinar, ki je za to po državi izrecno pooblaščen, ter jih spoznal za zdrave in da se v kraju njih izvora v **poslednjih 40 dneh** ni pojavil noben primer kužne ali prenosljive bolezni, ki prehaja na živali, pripadajoče tej vrsti. Italijanski veterinar pregleda ob uvozu na meji ali v pristanišču, preko katerega se živina uvažuje v kraljevino Italijo, vse za v Italijo namenjene živali in mora potrditi, da so zdrave. Uvažati pa se sme v Italijo le v plombiranih vagonih in samo za zakol v klavnica.

Dolžnost naših občinskih uradov je, da izdajajo za živino, ki je namenjena za izvoz v Italijo, živinske potne liste v zmislu zgoraj navedenih predpisov. S tem, da se ne upošteva teh predpisov, se dela težkoče živinorejcem, ki prodajajo živino, in trgovcem, ker ne morejo odpremijati te živine neovirano in brez velike zamude preko meje.

Vet. R. Primic.

Uši pri prasičih.

Na tozadevno vprašanje, kako se odpravijo uši pri prasičih, v 14. številki „Kmetovalca“, smatram za potrebno o tej nadlegi našim prasičerejem nekoliko obširnejše odgovoriti.

V splošnem je prasičereja v Sloveniji le slabo razvita, vključno temu, da si je Kmetijska družba mnogo prizadevala in gotovo tudi dosegla dosti uspehov. Žal vlada pri nas še vedno mnenje, da prasič je pač prasič in da mu ni treba čistoče in snage. Bivališča naših ščetinarjev, svinjaki, so navadno prav primitivno zgrajeni, večinoma leseni, na gnoju, smetišču itd. Prasiči so navadno po ves dan zaprti v teh zatohlih prostorih, ker za tekališča pri teh svinjakih navadno tudi ni poskrbljeno. Ubogi ščetinar leži večkrat po cele dneve v svoji nesnagi, katero posebno ob vročini težko prenaša. Ako so v takih razmerah prasiči polni uši in le slabo uspevajo, se ni čuditi.

O izboljšanju stanja naših ščetinarjev, o umni in uspešni svinjereji ob drugi priliki. Zaenkrat le o odpravi uši pri prasičih.

Vzrok razširjanja uši pri prasičih kakor tudi pri vsakem drugem bitju je vsekakor nesnaga. Ako držimo prasiče čiste, svinjake dnevno očistimo, pustimo prasiče večkrat na sveži zrak ter jim po možnosti priskrbimo kopelji, gotovo naši prasiči ne bodo imeli uši. Opozarjati moram

ob tej priliki tudi na dejstvo, da se žal najdejo še vedno ljudje, ki trdijo, da je dobro in zdravo za prasiče, ako imajo uši ter, ako jih njihovi nimajo, jih jim celo doneso od drugod ter na ta način zaredijo. Hvala Bogu imamo te vrste kmetovalcev vedno manj. Take trditve so samo zaobračanje resnice. Vsakemu umnemu kmetovalcu je lahko umljivo, da uši le ovirajo prasiča v njega razvoju in torej nikakor ni zdravo niti za ščetinarja, ako ima uši; pač pa je res, da napadejo uši in se držijo le zdravih prasičev, dočim bolehnih, popolnoma onemoglih ne napadajo. Seveda se pa teh dveh dejstev ne sme zamenjati.

Glavni vzrok razširjanja uši je torej nesnaga. Za odpravo uši imamo sicer več sredstev, vendar pa vsa skupaj malo pomagajo, ako ne odpravimo vzroka razširjanja uši sploh, to je nesnaga. Z raznimi pripomočki sicer odpravimo uši, vendar pa jih prasiči zopet kmalu dobe, ako jim ne poskrbimo za potrebno snago. Glavno sredstvo proti ušem je torej snaga, svinjake dnevno izčistiti, večkrat z apnom, kateremu primešamo malo karbola ali kreolina, prebeliti, prasiče češče izpustiti na tekališča ali na pašo ter jih, ako je le mogoče, večkrat okopati ali umiti.

Seveda pa tudi prasiči, ki imajo dosti snage, torej čiste svinjake in morda tudi tekališča, lahko dobijo uši. Za odpravo uši imamo več sredstev. Tobakov izvleček, ki se priporoča v 14. številki „Kmetovalca“ na tozadevno vprašanje, je jako dobro sredstvo za odpravo uši sploh. Vendar se pa dosežejo pri prasičih po mojih lastnih izkušnjah glede odprave uši najboljši uspehi z živim srebrom. Vzame se razpuščene domače slanice ter primeša tej toliko živega srebra, da dobi vse skupaj srebrnosivo barvo. Živo srebro se dobi v lekarni h. Treba pa je jako dobro mešati, ker živo srebro se vedno zbira v kroglice in le nerado zmeša s slanino. Z dobljeno srebrno sivo mastjo namažemo vsakega prasiča samo po vratu, kakor bi mu napravili venec na vrat. Čez 5 ali 6 dni namažemo prasiče zopet na isti način. Uporabljam to sredstvo že več let in mi še nikdar ni bilo treba namazati prasičev več kakor dvakrat, mnogokrat pa je zadostovalo že enkratno mazanje. Opozarjam pa, da je treba pri ravnanju z živim srebrom previdnosti, ker je to strupeno. Za napravo te masti rabimo enostavno kako staro skledo ali skodelico ter leseno žlico ali trsko. Skledo in žlico je treba, ako jo hočemo rabiti zopet v druge namene, dobro umiti z vročo vodo.

Seveda imamo proti ušem še tudi nebroj drugih sredstev, vendar sem dosegel z navedenim pri prasičih najboljše uspehe. Za govejo živino pa tega sredstva ni uporabljati. Da pa prasiči zopet ne dobijo uši, jih držimo snažne, nje in njihove hleve. Na ta način preprečimo tudi mnoge druge bolezni in dosežemo v reji prasičev dokaj lepše uspehe.

Agr. J. Dolinar.

Huda kataralična vročina ali glavobolje govedi.

Ta bolezen (Coryza gangranosa boum) se pojavlja najrajši pri mladi dobro rejeni govedi, zlasti pri kravah in telicah, redkejša pri volih ali juncih. Povzročiteljev te bolezni še ne poznamo. Znano je pa, da se bolezen zelo rada pojavlja v slabih, nesnažnih, zatohlih hlevih, kjer je živina večkrat izpostavljena preprihom, potem v krajih, kjer se živina napaja v stoječih smradljivih lužah in kjer se premalo pazi na snažnost krme. Večkrat pa je vzrok obolenja prehlajenje, s katerim se živalski organizem oslabi in nima več zadostne odporne sile proti bolezen-

skim kalem, katere žival dnevno s krmom sprejema vase. Ako je v hlevu že eno živinče obolelo, bodi prva skrb vsakega posestnika, da bolno živinče loči od zdravih živali, ker se bolezen rada razširi še na sosednje živali. Kraj, kjer je bolno živinče stalo, je temeljito osnažiti in razkužiti. Najumestneje je, če se osnaži in razkuži ves hlev in vse hlevsko orodje. Potek bolezni je hiter, včasih celo zelo hiter. Povprečno pogine 50—90 odstotkov obolenih živali.

Znamenja te bolezni so sledeča: Živinče postane klavirno in pobito, prestane žreti in prežvekovati, trpi močno žejo, vsled hude vročine se trese po vsem životu. Utrujenost in pobitost pa se včasih izpremeni v nemirnost, razburjenost in besnost. Hoja je vezana, trudna in negotova. Žival se močno solzi, zapira oči, ker ji svetloba prizadeva bolečine. Očesna veznica je vneta. To vnetje se razširi tudi na roženico, katera pobeli in žival izgubi vid. Sluznice kože, nosnic in gobca se vnamejo in na njih se kmalu pokažejo rdečevišnjeve pege, ki se vsled razpada sluznic izpremene v gnojna uljesa. Izceja iz nosnic je v začetku vodena, pozneje gnojna s krvjo pomešana. Iz gobca tečejo goste sline. Dihanje je hitrejša in težka, žila je napeta in polna. Včasih se vnamejo tudi mehki deli pod parklji in rogovi, vsled česar isti izpadajo. Vnetje se večkrat opaža tudi v členih, žival se vleže in navadno ne vstane več. Redkejša se pojavijo tudi izpuščaji na koži. Blato je v začetku zapečeno, a kmalu nastopi močna driska. Mleko se popolnoma posuši. Breje krave med boleznijo navadno izvržejo. Bolezen je zelo nevarna in zato moramo biti zelo oprezní. Večkrat se nam zdi, da je žival malo okrevala, a to stanje ne traja dolgo, ker se vsi težki znaki kmalu zopet pokažejo z isto silo. Specifičnih zdravil za to bolezen še nimamo in marsikdaj je vsako zdravljenje zaman. Priporoča se vedno vprašati živinozdravnika za svet in če ni upanja, da žival ozdravi, naj se jo hitro zakolje, dokler meso še ni preveč izpremenjeno in je še za užitek sposobno.

V slučajih pa, kjer je še upanje, pa postavimo žival v čist zračen prostor, ji dobro nastelimo in ji pokladajmo lahko prebavno, najbolj svežo krmo, napajajmo pa jo s čisto postano vodo, v katero raztopimo 15 gramov salmiaka dnevno. Takoj v začetku bolezni večkrat prav dobro vpliva na hitro ozdravljenje puščanje krvi. Na glavo pokladajmo mrzle obkladke, nosnice in gobec spirajmo z okisano vodo. Po koži polijmo kafrovca, razredčenega terpentinovnega olja ali jesiha, in potem žival toliko časa drgnimo, da se osuši, nakar jo odenimo. Notranje pa ji dajmo eno izmed sledečih zdravil: 5—10 gramov kreolina 1—2 krat dnevno v steklenici mlačne vode, večje množine alkohola, 15 gramov solne kisline v pol litru vode, večkrat na dan; če ima žival drisko, železno ali zeleno galico, tanin, zmleto hrastovo skorjo, če je pa zaprta $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ kg v vodi raztopljenega Glauberjeve soli. Da se žlem v dihalih hitreje zvodeni, pustimo žival vdihavati soparico vroče vode, v katero smo vlili terpentinovnega olja (1 žlica na liter) ali soparico 1% kreozota, terove vode, 3% kreolina. Dobro učinkuje tudi soparica vroče vode, v katero smo dejali soli ali galuna. Če se pokažejo izpuščaji na koži, pa bolna mesta umivajmo s kreolinovo ali bacilolovo vodo ali pa napravimo na ta mesta z navedeno vodo gorke obkladke.

Sploh pa, če je le mogoče, prepustimo zdravljenje večjemu živinozdravniku, ker ta bo najbolj vedel na podlagi natančne preiskave, katero zdravilo bo najboljše in najhitreje učinkovalo. Pomoč pa mora priti hitro, ker le v začetku bolezni je še upanje, da ne bo ves trud zaman.

Živinozdr. Primic.

Precejanje ali filtriranje vina.

II.

(Nadaljevanje članka „Čiščenje in precejanje vina“).

Precejanje vina obstoji v tem, da pretakamo vino skozi kako gosto mrežo ali tkanino, ki je lahko iz platna, papirja ali kovine.

Pri starih holandskih filtrih se v to svrhu rabijo platnene, večkrat zložene vreče, pri novejših, modernih vinskih cedilih ali filtrih se skoraj izključno rabijo kovinaste mreže ali sita, in sicer zaradi tega, ker so trpežnejše in se dajo lažje in temeljitejše očistiti.

Ker pa ni nobena mreža, če je še tako fino izdelana, dovolj gosta, da bi zadržala vso v vinu plavajočo nesnago, treba jo je še zgostiti. Za to se rabi kaka rahla, prepustna snov, ki se v vinu ne topi in mu ne daje nikakega prikusa. Tako snov imenujemo **cedilno ali filtrovo maso**.

Kod cedilna masa se rabi pri holandskih filtrih čistilo iz želatine ali lesno oglje, ki pa mora biti dobro prečiščeno (oprano) in prosto pepela. Ker jemlje oglje vinu barvo in duh, se rabi navadno v slučajih, kjer se hoče vinu odvzeti kak slab duh, slab okus ali grda barva. V novejšem času pa se v to svrhu rabi zlasti eponit ali kako drugo, posebno v to svrhu pripravljeno rastlinsko ali živalsko oglje.

Holandski filter obstoji iz dveh posod. Zgornja posoda je škaaf, ki ima na dnu pritrjene kratke kovinaste cevi (zvonce). Na te cevi se privežejo večkrat zložene, prvotno več metrov široke vreče iz finega platna, ki se jih, da se ne odprejo, vtakne v ozke vrečice (hlačnice). S takimi vrečami opremljen škaaf se postavi v primerno velik, po koncu postavljen sod brez zgornjega dna, ki stoji toliko od tal, da se lahko podstavi kak škaaf. V zgornjo posodo se nalije nekaj škafov vina, kateremu se je primešala filtrova masa. Vino, ki teče sprvega še kalno, se toliko časa naliva zopet nazaj v zgornjo posodo, da se platnene vreče s filtrovo maso toliko zagoste, da ne prepuste več drobnih teles, ki vino kalijo, to je, kadar odteka od filtrovih mrež vino dovolj čisto. Ko se to zgodi, se naliva vino v snažen, nekoliko zažveplan sod. Holandski filtri so danes že jako malo v rabi. Rabijo se kvečjemu le še za kaka nizka, mlada vina, s slabimokusom ali duškom.

Najnavadnejše in najpreprostejše cedilo je v obliki lija v gube zložen bel, filtrirni (pivni) papir. Male ostanke kalnega vina ž njim prav lahko prečistimo, za večje množine pa ni pripraven.

Pri starejših kovinastih cedilih se rabi papir ali celuloza (lesna vlaknina), iz katere se papir izdeluje, le kot filtrova masa. Ta zadržuje sicer kalež vina jako dobro, ali ima dosti drugih napak, zlasti to, da se, ako ni dobro oprana, posušena in spravljena rada pokvari (splesni ali dobi poseben dušek) in potem lahko vino pokvari na okusu.

Najboljša, da skoraj idealna filtrova masa je brez dvoma **azbest**. Cedila, ki se pri njih rabi ta masa, se zovejo **azbestna cedila**, in lahko se reče, da je **iznajdba azbestnih cedil največja dobrota in največji napredek v kletarstvu zadnjega stoletja**.

Azbest je neka rudnina, ki se nahaja poglavitno v Severni Ameriki in ima čudovito lastnost, da se da razpuliti, presti in tkati kakor kako predivo, tako da je bolj svili podoben, kakor rudnini.

Ker azbest ne gori, se rabi za izdelovanje raznih ognju klubujočih predmetov, in ker se (posebno če je čist), ne topi ne v kislini, ne v alkoholu, je za precejanje vina kakor nalašč ustvarjena snov.

V naravi se nahajajoči azbest je seveda treba za precejanje vina posebno pripraviti.

To se zgodi na ta način, da se najprej zmelje, potem izžge (ker ne gori) in končno s pomočjo raznih (zlasti kisljih) tekočin opere (očisti) vseh zemeljskih in raztopnih snovi, ki jih ima v sebi. Za precejanje pripravljen azbest je bela ali sivkasta, volni ali grobi moki podobna tvarina.

Največja in najstarejša tvornica za azbestna cedila je nemška tvrdka Theo Seitz (Kreuzenach), ki ima svojo zalogo na Dunaju (III., Estegasse 6).

Ta tvrdka izdeluje azbest razne finosti, pripraven za razna vina, tako n. pr. za sluznata in mlada vina „Theorit“, za stara vina „Brillant-Theorit“ i. t. d.

Azbest se za precejanje rabi le enkrat. Zaraditega odpade tudi vsako njegovo snaženje in spravljanje in s tem tudi nevarnost, da bi slabo osnažen ali slabo spravljen azbest kot filtrova masa naslednje vino pokvaril na okusu. Filtrirni azbest se mora spravljanje na suhem in zravnem kraju, da se ne navleče vlage ali slabega duha, ki bi lahko slabo vplival na vino. (Dalje prih.)

Kvaliteta na „Ljubljanskem velesejmu“ razstavljenih vin.

Na „Ljubljanskem velesejmu“ je bilo razstavljenih, odnosno se je točilo čez 170 različnih vin, od katerih je zavzel največji prostor oddelek „Vina vinogradarjev iz Slovenije“ v paviljonu „G“ in k temu pripadajočih točilnic z istim naslovom s 150 različnimi vrstami z vseh spodnještajerskih in dolenskih vinskih goric.

Pri teh množinah izreči sodbo o posameznih vrstah, je nemogoče. Omeniti torej hočemo le komisionelno najboljša spoznana vina. Med te spadajo: 1 b muskatni silvanec (Franc Zemljič, Maribor); 17 a Vinskovrhčan (Ozmeč Josip, Ljutomer); 18 muskatni silvanec (Rajh Joško, Ljutomer); 19 a jeruzalemčan (Petovar Lovro, Ivanjkovci); 32 a in 32 b muskatni silvanec (Hočevar Franc, Središče); 37 a Nunskovrhčan (Mursa Josip, Krapje pri Ljutomeru); 36 a Gresovčan (Kranjc Alojzij, Ljutomer); 37 a šipon in 37 b zeleni silvanec (Puklavec Anton, Veličane pri Ormožu); 39 a, 39 c laški rizling, 39 d izbor železnodrvčan, 39 e muskatni silvanec, 39 f šipon, 39 g burgundec, 38 i silvanec, 39 j šipon, 39 l Kamenščan (Zemljič Fric, vinogradnik in vinotržec v Ljutomeru); 53 a laški rizling in 53 b, črni burgundec (Uprava graščine Dorneva); 40 g drobna graševina (nemški rizling), 40 h beli burgundec, 40 i muskatna ranina (posebna lastna vrsta); in 40 j muskatni silvanec (Clotar Bouvier, vinogradnik in vinski trgovec ter izdelovalec šampanjca v Gornji Radgoni); 51 a Zasavčan in 51 c Turškovrhčan (Gjuro pl. Valjak, Maribor); 52 a, b, c, d, burgundec, kabernet, traminec in drobni rizling (Uprava graščine grofa Herbersteina v Ptuj); 22 a drobni rizling in 22 c Leanka (Franc Osterberger v Ptuj); 24 b in c rizling in 24 d traminec (Ludvik Wratzfeld v Novi cerkvi pri Ptuj); 27 muškatelec (Maks Ulm, Zavrče pri Ptuj); 12 a muškatelec in 12 b Zubančan (Alojzij Schicker, Šmarjeta v Pesnici); 13 a, b, c in d silvanec, burgundec, drobni rizling in beli burgundec (Državna vinarska šola v Mariboru); 5 a laški rizling in 5 b muskatni silvanec (Robič Srečko v Limbušu); 6 traminec (Oskrbništvo grofa Merana v Vrhdolu pri Mariboru); 7 a in 7 b Pekrčan (Marija Pahernik v Vuhredu); 8 Pekrčan (Franc Pahernik v Vuhredu); 48 a in 48 b beli burgundec (Veliko knježvo oskrbnništvo v Konjicah); 42 b, c, d, e, f silvanec, rizling in traminec (Oskrbništvo graščine Brežice); 50 a Ortlie-

ber in 50 b rizling (Florjan Gajšek, Loka pri Žusmu); 55 a rizling drobní, 55 b, d in e rulandec, muskatni silvanec in črni burgundec (Dr. Rudolf Sadnik v Celju).

Vsa ta vina pa nadkriljujejo 1 b, 5 a, 6, 12 a, 13 d, 32 a in b, 37 a in b, 39 a, c, d, e, f, i, j, 53 a, 40 h in j, 40 p, 48 a in 55 a.

Pripomniti moramo, da so nekatera teh vin že izgubila na prvotni dobroti vsled prevažanja, še bolj pa vsled vročine, kateri so ta steklenična vina že toliko časa bila izpostavljena.

Od dolenskih vin, od katerih je vsled prejšnje razprodaje sorazmerno pičlo število zastopanih, se po svoji dobroti in lokalnemu značaju odgovarjajoče odlikujejo: beli burgundec in rulandec (Anton Ulm v Klevevžu pri Mokronogu); malkovčan (Franc Prijatelj v Tržišču); bojniččan (Janko Karlovšek v Šmarjeti); zagradčan (Franc Zupančič v Rakovniku); rizling in dolenska črnina (A. Sušnik s Trške gore pri Novem mestu); črnina iz Gadove peči (Franc Kerin v Sv. Križu pri Kostanjevici); črnina iz Bočja (Ivan Kerin, Kostanjevica).

Poleg že navedenih štajerskih vrst sta razstavila in točila gospoda Clotar Bouvier in Čuček Franc v Radgoni, odnosno v Ptujju svoj šampanjec, od katerih se odlikujeta Bouvierjev Demi sec 40 l in Bouvierjev couvée reserve 40 n ter Čučkov Elite sec 23 d in sladko vino a la Chorinth.

Lepo koleksijo vin razstavila je v posebnem paviljonu „Gospodarska zveza“ v Šiški, od katerih se po svoji dobroti odlikujejo beli burgundec iz Slovenskih goric, jeruzalemski šipon, Pekrčan in Limbušan.

Vina v omenjenih paviljonih so se točila v kozarčkih in v steklenicah. To težavno in ne ravno hvaležno delo pri vedno naraščajočem navalu v paviljonu „G“ so izvrstno podpirale rodoljubne ljutomerske in dolenske dame.

S to razstavo se je pokazala cenj. občinstvu dobroti popolnoma naravnih vin, ter tako nekako odpravilo razne predsodke in sumnje proti marsikateremu gostilničarju, ki ni mogel svojim gostom dopovedati vzrokov preobilne sladkobe, oziroma previsoke alkoholne vsebine v svoji gostilni točenih vin.

Mnoga nova in stara vina (štajerska in dolenska) imajo namreč 12, 14 in 15% alkohola in poleg tega še nekoliko sladkorja. To so vina, ki so imela ob trgatvi 24 do 26% sladkorja. Vsled preobilne množine pri kipenju mošta prenapro razvijajočega se alkohola zamrejo namreč v gotovih slučajih vse kvasne glive, vsled česar kipeenje preneha in vino se v kljub še ne povsem povretem sladkorju, očisti. Nekatera taka vina pričnejo pa v spomladi, oziroma ko se vino segreje, nanovo polagoma kipepeti, ter se tako vnovič skalijo, ne da bi s tem izgubila na prvotni dobroti. In ravno pri lansko jesenskih vinih se to v mnogih slučajih ponavlja.

Tudi glede cen so se pri tej priliki obiskovalci prepričali, da od gostilničarjev in vinskih trgovcev navedene cene temeljijo na resnični podlagi, kajti za boljše vina zahtevajo vinogradniki 26, 30 do 45 K in celo še višje za liter v producentnem kraju.

Franc Gombač, Ljubljana.

Gospodarski uspehi po zložbi poljedelskih zemljišč*).

V vseh občinah, kjer se je svet zložil in kjer ni posebno strm, je posestnikom omogočeno, obdelovati, se-

* Opomba: glej „Kmetovalca“ št. 12. in 15.

jati, kositi, žeti i. dr. s stroji, kar pred zložbo ni mogoče. Povsod se je izkazalo, da se pridela po zložbi več, kakor pa prej in to z manjšo porabo časa. Donos zemljišč je večji, in tedaj vrednost sveta večja, kakor prej. Natančne poizvedbe pri zložbi udeleženih posestnikov so do gnale, da se je vrednost zloženega zemljišča povišala za 20% do 30% in v nekaterih krajih celo za 40%.

Pri določitvi večjih vrednosti pride v poštev:

1. Boljša in lažja obdelava zemljišča, kakor pa pred zložbo.
2. Boljša izraba zemljišč, prihranitev časa, delavskih moči, manjša poraba semen.
3. Mogoča obdelava zemljišč s stroji.
4. Prirastek zemeljske površine vsled odpadlih mej in nepotrebnih potov.
5. Odpadejo mejni prepiri, ker so po zložbi meje ravne in dobro zamejičene s kamni.
6. Po zložbi ima vsak dobra pota do svojega zemljišča ter s tem odpade služnost vožnje čez sosednje njive.
7. Po zložbi je omogočeno izpremeniti način obdelave.

Tudi v drugih ozirih se je pokazal napredek vsled zložb. Tako so v več občinah, kjer se je zložba vršila, osnovali vodne zadruga, zadruga za osuševanje močvirnatnega sveta in namakanje suhih krajev.

Ker je bila po zložbi omogočena obdelava sveta s stroji in ker si posameznik ni mogel nabaviti teh strojev, osnovali so se skupne zadruga, ki so nabavile motorne stroje za obdelovanje zemlje, za setev, za košnjo in žetev, dalje mlatilne stroje in dr.

Po zložbi se pa niso samo povečali poljski pridelki in zvišala vrednost sveta ter povzdignila živinoreja, temveč povzdignilo se je tudi mlekarstvo in sadjarstvo.

Posebno velike važnosti bo pa zložba v Sloveniji takrat, ko se bo pričela sladkorna industrija. Že danes se oglašajo po časopisih vesti, da se v naših goratih krajih ne bo obrestovalo pridelovanje žita, ker se bo po izpremembi sedanjih razmer, dobilo žito v Banatu ceneje, kakor bodo pa znašali v naših krajih stroški obdelave.

Zato bodo poznejše razmere naše kmetovalce prisilile, da se bodo še v večji meri lotili živinoreje in da bo na svojih njivah ono obdeloval, kar mu bo donajalo več koristi in dobička. Kakor pa danes vse kaže, bo v naših krajih prišlo v poštev pridelovanje sladkorne pese. Če pa bo hotel imeti naš poljedelec več dobička od tega pridelka, potreboval bo velike in široke njive. Zato so ravno v čeških pokrajinah, kjer je sladkorna industrija na zelo visoki stopinji, dosegli vsled zložb velikanske gospodarske uspehe.

ZLOŽBE V DRUGIH DEŽELAH.

Zložbe v drugih deželah so že tako razširjene, da oblasti, ki so za to postavljene, ne morejo izvršiti vsega dela in morajo posamezne občine čakati po več let, preden pridejo na vrsto. Le škoda, da nimamo izkazov o zložbah v Rusiji, v Švici, Nemčiji i. dr. ter po vseh bivših avstrijskih deželah, iz katerih bi se dalo posneti, kakšne velikanske gospodarske uspehe so dosegli vsled komasacij. Pač pa lahko navedemo glavne podatke izkaza, ki ga je izdalo v letu 1915. bivše avstrijsko ministstvo za poljedelstvo o komasacijah na Moravskem. V tej deželi je bilo od leta 1890. do 1912. zloženih 58 občin s 47.000 orali in 6163 udeleženci. Ti so imeli pred zložbo

93.500 parcel, po zlozbi pa 17.200. V 46 občinah so se izvršila tudi izboljševalna dela. Do leta 1912. se je vrednost teh zloženih zemljišč zvišala, in sicer:

na pridobljenem svetu za	1.050.000 K
na obdelovalnih stroških za	9.936.000 „
vsled izpremembe načina obdelave za	187.000 „
in z izboljšanjem sveta za	833.000 „
skupaj za	12.006.000 K

Tu je treba pripomniti, da je bila denarna vrednost takrat najmanj dvajsetkrat večja nego je danes.

Po štetju živine so dohnali, da se je med tem zvišalo število govedi, in sicer od 11.954 na 15.711 in število prašičev od 9.443 na 16.608.

Na Dolenje Avstrijskem zložilo se je 43 občin s 70.000 orali in 4380 udeleženci. Vrednost tega zemljišča se je po zlozbi glasom izjav županov v ondotnih občinah zvišala za okroglo 15.000.000 K. Ti župani pa gotovo niso cenili previsoko.

Nekaj o zavarovanju.

Na mnogobrojna vprašanja, ki nam prihajajo od naših udov glede zavarovalnic, ki imajo svoj sedež v tujih državah, zlasti onih, ki imajo slabšo valuto, kakor je naša, podajamo naslednje pojasnilo:

V zmislu mirovne pogodbe je dovoljeno avstrijskim in ogrskim zavarovalnicam delovati v naši državi še 10 let po sklenjenem miru. To poslovanje je vendar omejeno samo na stare pogodbe, dočim novih pogodb te družbe ne smejo več sklepati, če niso med tem dobile že koncesije od naše države. Zavarovanec torej od take družbe ne more odstopiti preje, kakor po poteku zavarovalne dobe.

Kar se tiče izplačila odškodnine v slučaju kakega požara, pa velja za te, kakor za vsako drugo družbo načelo, da se ima odškodnina izplačati v tisti valuti, v kateri je bila plačana zavarovalnina. Sedež družbe je postranska stvar, odločujoča je edinole valuta, v kateri je bila plačana premija za tisto leto, ko je nastal požar. Država je tudi sama skrbela za nekako jamstvo na ta način, da je tujezemske družbe, ki nimajo ali pa sploh ne bodo dobile koncesije, dala pod sekvester in jim predpisala gotovo vsoto — premijsko rezervo — katero morajo imeti te družbe naložene v naši državi in v naših zavodih.

To je kratko pojasnilo, ki naj služi našim posestnikom v pomirjenje in obenem jih obvaruje pred nepotrebnimi tožbami, če bi hoteli zavarovanje opustiti preje, kakor jim je to po zakonu dopustno.

Opozarjamo pa vkljub temu naše posestnike, da se drže gesla: „Svoji k svojim!“ in se zavarujejo pri domačih zavodih, da tako ostane kapital, ki ga naš človek nabira v obliki zavarovalnine, doma. Velja naj to predvsem za nova zavarovanja ali pa za poviške starih zavarovanj, ki so z ozirom na vedno rastočo draginjo stavbenega materiala, neobhodno potrebni.

KMET. ŠOLSKE VESTNIK.

Na novo ustanovljeni Srednji vinarski, sadjarski in poljedelski šoli v Mariboru se prične prvo šolsko leto 1921/22. po možnosti začetkom novembra t. l. Dan se objavi, čim bodo predpriprave za otvoritev nove šole dovršene. „Srednje šolo“ je razločevati od stare vinarske, sadjarske in poljedelske šole v Mariboru, ki obstoja dalje in začne šolsko leto že 16. septembra t. l. Namen srednje šole je, da se nje učenci izobrazijo teoretično in praktično v kmetijski stroki, tako da morejo

pozneje z uspehom voditi manjša in srednja, privatna in državna posestva ter dobro opravljati državno službo kmetijske stroke. Nauk v srednji šoli traja tri leta, a četrto leto po dovršenju šole je posvečeno izključno praktičnemu izpopolnjevanju in specializovanju. Šolsko leto traja do konci julija naslednjega leta. Vsi učenci so eksternisti (izven zavoda stanujoči in oskrbovani). Pogoji za sprejem so: a) starost najmanj 16 let; b) najmanj z dobrim uspehom dovršena popolna (štiri-razredna) meščanska šola ali nižja realka ali gimnazija; ako so dotičniki razentega absolvirali kako drugo kmetijsko šolo ali kako kmetijsko prakso ali so predvsem kmetijski sinovi, imajo prednost; c) lepo vedenje; č) državljanstvo kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev; d) telesno in duševno zdravje, kar dožene tudi šolski zdravnik pred končnim sprejemom v šolo. Nekaterim sinovom ubožnih posestnikov se dovoljujejo državne podpore. Prošnje za sprejem, kolekovane s 7 din. (28 kron), je poslati do 5. oktobra t. l. ravnateljstvu drž. vinarske, sadjarske in poljedelske šole v Mariboru. Prošnji se morajo priložiti: 1. krstni list; 2. domovnica; 3. zadnje šolsko spričevalo; 4. zdravniško spričevalo; 5. spričevalo o navedenosti pri onih prosilcih, ki ne vstopijo v šolo neposredno iz kake druge šole; 6. kratek popis dosejanega življenja; 7. ubožno spričevalo, ako prosilec upravično reflektira na državno podporo, katera bi se pa morala vrniti v polnem znesku, ako se izkaže naknadno, da je dotičnik ni potreben v polni meri. Obvestilo o rešitvi prošnje za sprejem se dostavi po pošti vsakemu prosilcu. Učenci, ki ne bodo zadovoljivo napredovali ali so neprilmerne vedenja, se odstranijo med šolskim letom. — Drugi listi se naprošajo za ponatis tega razglasa.

Študijske podpore za agronome in veterinarje na domačih visokih šolah oddaja še dalje upravna komisija za agronomske in veterinarske fonde v Ljubljani ter se je s tozadevnimi prošnjami obračati nanjo ali pa na oddelek za kmetijstvo pokrajinske uprave v Ljubljani najkasneje do 30. septembra t. l. Podpore za študij v inozemstvu oddaja ministru za prosveto in so že vse došle prošnje za te državne štipendije predložene ministru v Beogradu.

Gospodinska šola v Šmihelu pri Novem mestu prične novo šolsko leto s 16. oktobrom t. l. Šola je šestmesečna ter traja do 15. aprila 1922. V šolo se sprejemajo vnanje in notranje gojenke. Prošnje za sprejem je vložiti zadnji čas do 1. oktobra t. l. pri vodstvu gospodinske šole v Šmihelu pri Novem mestu, kjer se dobe tudi vsa potrebna pojasnila. Koleka prostim prošnjam je priložiti rojstni list in zadnje šolsko izpričevalo.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na Kmetijsko družbo za Slovenijo ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začimnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vpraševalčeva imena, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pisмено, če je pismu priloženo 4 K v znakah kot pispevek k družbenem pokojninskem zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh, včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 77. Poleg kmetovanja se pečam tudi z mizarstvom. Kmetje me večkrat vprašujejo, kateri les je najtrpežnejši za izdelovanje oken in vrat in v katerem času je najbolje sekati les. Eni trdijo, da je les najbolje sekati meseca novembra, drugi zopet priporočajo sekanje meseca maja, ko je les že v mežgi. Kateri les je za izdelovanje oken in vrat najtrpežnejši in v katerem času se naj ta les seka? (J. S. v P.)

Odgovor: Najtrpežnejši in najpriporočljivejši les za izdelovanje vrat ter oken je v prvi vrsti macesen. Najugodnejši

čas za sečnjo, z ozirom na porabnost lesa, je pač zima in to od meseca novembra do konci februarja. V tem času ni les v soku in ima najmanj snovi, ki povzročajo v njem gnilobo. To okolnost bi morali povsod, kjer je le mogoče, upoštevati, posebno še pri stavbinskem lesu. Zelo vestni lesni stavbniki položijo posekane in omajane hlode za nekaj tednov v tekočo vodo, da jim voda izpere iz notranjosti sok in snovi, ki pri sušenju lahko pričnejo gniti. Nato ga takoj razžagajo v deske in pustijo 2—3 leta, da se popolnoma posuši. Tako pripravljen les je zelo trpežen in klubuje vsem vremenskim nezgodam.

P-j.

Vprašanje 78. V naši občini nameravam ustanoviti sirarno. Ker so mi pogoji za izdelavo trdega sira neznani, Vas prosim za sporočilo, **ali bi bil naš kraj primeren za sirarstvo in pod kakšnimi pogoji bi se lahko isto pričelo izdelovati?** (R. P. v H.)

Odgovor: Opozarjamo Vas na članek: „Kakšne pogoje zahteva izdelovanje trdega sira?“, ki je izšel v pričujoči številki „Kmetovalca“.

P—j.

Vprašanje 79. Ker mi je letos suša uničila domalega ves pridelek po že itak slabih travnikih in bi bil primoran spomladi vsled pomanjkanja krme živino odprodati, prosim sporočila, **kako si naj pomagam pri krmljenju živine in kakšna nadomestna krmila priporočate pokladati?** (E. R. v G.)

Odgovor: Na Vaše vprašanje najdete odgovor v člankih, ki sta izšla prvi pod naslovom: „Listje drevja kot krma za živino“ v 17. številki in drugi: „Živinorejci, varčujte s krmo!“ v pričujoči številki „Kmetovalca“.

P—j.

Vprašanje 80. Sedaj v jeseni silijo ob hladnih večerih muhe v kuhinjo in sobe. Prosim pojasnila, **kako se muhe uničujejo v shrambah in v hišah?** (L. P. v K.)

Odgovor: Za uničevanje muh v hišah imamo razna sredstva. Najboljše je muhe loviti na takozvane muhovnike, to so veje, ki jih poškopimo z mlekom in jih obesimo v kuhinji pod strop, da muhe nanje sedejo. Ko nastopi tema, jih polovimo z vrečo, in nato uničimo. Dobro sredstvo proti muham je tudi papir, namazan s tako tvarino, ki muham diši, a je pri tem tako lepljiv, da se muhe na njem ulovijo. Tak papir, muholovke, dobimo v trgovinah. Lahko ga pa tudi sami napravimo doma. V ta namen vzamemo debel pivnik, kakor ga rabimo pri pisanju za sušenje črnila, ter ga namočimo v posebnih tekočinah in osušimo. V splošnem razločujemo strupene in nestrupene muholovke. Da napravimo strupene muholovke, vzamemo določene spojine arzenove, jih raztopimo v vodi, jim dodamo sladkorja in s tako raztopino namočimo pivnik. Nestrupene muholovke pridobimo, če pripravimo vodni izvleček iz drva Kvasija — Lignum Quassiae —, ki ga dobimo v vsaki lekarni, ter s tem izvlečkom napojimo pivni papir. Priporočljivo je tudi uničevanje muh s formalinom, ki ga zmešamo z mlekom. To mešanico damo v posamezne male krožnike, in sicer po par žlic mleka, kateremu dodamo 10—15 kapljic formalina, in sicer 40% nega, kakor ga dobimo v lekarnah. Uspeh tega sredstva je baje še večji, kakor oni z muholovkami.

KMETIJSKE NOVICE.

Obiskovalcem poljedelske razstave v Štipu in v Aleksandrovcu (Zupa). Ministarstvo saobračaja je dovolilo vsem obiskovalcem poljedelske razstave v Štipu in v Aleksandrovcu polovično ceno na vseh železnicah in parobrodih. Razstavo priredi „Srpsko poljoprivredno društvo“, in sicer v Štipu dne 9., 10. in 11. oktobra t. l., v Aleksandrovcu pa 1., 2., 3. in 4. oktobra t. l. Tudi za razstavljene predmete je znižana prevoznina za 50%. Te ugodnosti veljajo za Štip od 6. do 14. oktobra, za Aleksandrovec od 28. sept. do 6. oktobra. Želeti je, da se teh razstav naši poljedelci udeležijo v čim večjem številu.

Za razstavo v Štipu namenjene predmete je pošiljati v Veles državnemu okružnemu ekonomu, ki jih bo dirigiral v Štip.

Nova izvozna carinska tarifa. Dne 23. septembra t. l. je bila v zakonodajnem odboru sprejeta izvozna carinska tarifa, ki stopi v veljavo dne 1. oktobra t. l. Po tej tarifi je popolnoma prepovedan izvoz zlatega in srebrnega denarja, zlata in srebra v palicah, obdelanega zlata in srebra, nakitov, prstanov itd. in izvoz vseh umetnin historične vrednosti. Finančni minister se pooblašča, da more prepovedati ali omejiti izvoz dinarjev in kronskodinarskih novčanic.

Ta zakon določa nadalje sledečo carinsko izvozno tarifo: za 100 kg pšenice 80 K, ovsu in ječmena 40 K, sena 20 K, opija 2000 K, za konje in kobile, belgijske, preko tri leta stare 1600 K, za konje in kobile ostalih plemen 1000 K. Izvoz konj je dopuščen v kontingentu, ki ga določi vlada. Za zaklane, očiščene ali neočiščene konje je izvoz prost. Za mezge 1200 K, za osle 600 K; izvoz teh je dopuščen v kontingentu, ki ga odredi vlada. Za žive ovce 120 K, za koze 80 K od glave; za zaklane in očiščene ovce, koze in ovne 200 K od 100 kg teže. Kontingent za izvoz določi istotako vlada. Za goved, bivole in buše do 300 kg žive teže 480 K, za ostale 1000 K od glave. Za zaklane in očiščene in za sveže meso 240 K za 100 kg. Živi prasiči do 50 kg teže so prosti izvozne carine, preko 50 kg pa 600 kron. Za 100 kilogramov jajc 400 kron, volne 4000 kron, govejih kož 1600 K, telečjih kož 2400 K, ovčjih 1200 K, jagnječjih 800 K, krp in odpadkov 1600 K, starega bakra 600 K, črnega premoaga 40 K; za bukovne in železne prage 4 K.

Cena soli.

Na podlagi 5. odstavka o prometu s soljo Uprave državnih monopolov v Beogradu z dne 1. julija 1921, N. št. 11.196., se v sporazumu s predsedstvom pokrajinske uprave za Slovenijo določajo trgovski (privatni) soli v Sloveniji sledeče maksimalne cene:

za 100 kg nemške kamenite soli	K 640—;
za 100 kg bele morske soli	K 600—;
za 100 kg sive morske soli	K 560—;
za 100 kg industrijske denaturirane soli	K 220—.

Ministrstvo za trgovino in industrijo.

URADNE VESTI.

VABILO

k občnim zborom podružnic Kmetijske družbe za Slovenijo.

SPORED:

1. Točke 1.—5. po § 31. družbenih pravil.
2. Slučajnosti.

Sv. Barbara v Halozah, v nedeljo, 16. oktobra 1921., po rani službi božji (polosnih) v župnišču.

Naklo, v nedeljo, 16. oktobra 1921., po rani službi božji v stari šoli.

Novo mesto, v ponedeljek, 17. oktobra 1921. ob desetih dopoldne v prostorih Kmetijske šole na Grmu.

Penudniki in kupci plemenske živine.

Pod tem naslovom Kmetijska družba za Slovenijo odslej naprej redno objavlja vse one lastnike plemenske živine, ki so pri volji plemensko živino prodati in vse one kmetovalce, ki jo želijo kupiti, s čemur je dana prilika prodajalcem in kupcem stopiti v stik in tako poskrbeti za zamenjavo plemenske živine. Priglašati je nakup in ponudbo vseh vrst moških in ženskih plemenskih živali ter naj vsak priglasenec natančno prijavljeno vrsto domače živali, njen spol, pasmo, starost, število l. t. d.

NA PRODAJ SO:

Montafonska plemenska živina, nekaj krav, teiic in bikcev prvovrstnega mlečnega pokoljenja, je naprodaj v Radvanju pri Mariboru. Naslov: Oskrbništvo Radvanje pri Mariboru.

Bika, pincgavca, že licenciranega, 20 mesecev starega, odda Janko Zajec, posestnik v Kostrevnici, p. Vače pri Litiji.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo
Kmetijske družbe za Slovenijo.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 20 K na leto.
Posamezna številka stane krono.

Udje Kmetijske družbe za Slovenijo dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopnih cenah: Inzerat na pol strani 600 K, na 1/2 strani 300 K, na 1/3 strani 150 K, na 1/4 strani 100 K, na 1/8 strani 50 K.
Vsaka beseda v »Malih naznanilih« stane 90 vin, najmanj pa skupaj 12 K.

Urejuje inž. Rado Lah; založba Kmetijske družbe za Slovenijo;
tisk J. Blasnika naslednikov.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati Kmetijski družbi za Slovenijo v Ljubljani, Turjaški trg št. 3. — Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 18. Ljubljana 30 septembra 1921 Letnik XXXVIII.

Mala naznanila.

Za vsako besedo je naprej plačati dve kroni v denarju ali znamkah najmanj pa skupaj K 20—sicer se naznanila ne objavijo.

Upravištvu ne prevzame posredovanja.

Šilinske kamne, sekane iz najboljših belic, ostré do 100 cm široke, po naročilu tudi večje, izdelane zopet in prodajam po najnižjih cenah s pisarni o garanci o. Leskovek Anton, posestnik in kamnoek, Sv. Jurij ob južni železnici pri Celju. 60

Prilporeča se tvrdka Josip Petelin, Ljubljana, Sv. Petra nasip 7. Edina tovarniška zaloga najboljših šivalnih strojev za rodbinsko in obrtno rabo. Istotam se dobijo vsi posamezni deli za šivalne stroje in kolesa, potrebšline za gospodinjstvo, krojače, čevljarje in sedlarje. 104

Ponudite vse ne- zlate predmete, verižice, porabne prstane, obeske, zapestnice, uhane itd. — kateri predmeti Vam ležijo doma in jih ne nosite. — trrdki F. Cuden, trgovina ur, zlatarne in srebrnine, Ljubljana, Prešernova ulica št. 1. 293

Pohištvó za vse sloje dovršeno, trpežno in ceno kakor tudi vse vrste tapetniških del priporočata BRATA SEVER, Ljubljana, Gosposvetska cesta 13. (Koltze). 300

Hišico z vrtom na deželi, najraje v kakem kraju ob Savi kupim. Ponudbe na upravištvó, Kmetovalca pod Zdrava lega 202*. 311

Štiskalnica za vino ali sadje, ital. sistema za motorao ali vodno moč v dobrem stanju, proda Anton Papier, Vrbaža pošta Radovljica. 333

Štiri prasičke, po šest tednov stare, 1 lojterski voz, 1 nov lesen gepelj in dva stara vozova za proda, Sodja Franc, Ribno p. Bled. 334

Prodám težko 12 tednov brejo svinjo, ki je imela že dvakrat mladiče. Janez Anderk, posestnik, Brezovica, p. Zirovnica. Gorenjsko. 357

Kupujemo suhe gobe, priporočamo pa vse vrste semen za poletje in jeseni Sever & Komp. Ljubljana Wolfova ulica št. 15. 231

Prodám takoj nny, hrastov vinski sod, držeč 32 hl Karol Havalka, Krško. 335

Proda se radi preselitve lep, enoleten, belo in rujavo lisasti fazbečarski brok (Oachsracke), ki že nekaj lovi. Poizvedbe pri Blažu Hodnik, gostinčarju v Boh. Srednji vasi.

Ržene rožičke secale cornutum (Mutterkorn) kupuje po najugodnejših cenah »Isis« d. d. Zagreb. Ponudbe z navedbo množine naj se naslovijo na »Isis« d. d. Zagreb. 337

Sprejem takoj tresnega in pridnega hlappa. Plača po dogovoru. Gabrijel Eržen Zapuže pri Lescah. 338

Zrebca »Gidran«, lepega, lisičje barve, 3 leta starega odda oskrbnitvo gra čine Fužine pri Ljubljani. 339

Šolarica iz boljše kmetске hiše se vzame v Ljubljani na stanovanje in hrano pri uradniški rodbini. Ponudbe poslati na upravištvó »Kmetovalca«. 315

Služkinja za lahka dela (začetnica stara 16 do 17 let) dobi takoj trajno službo v Ljubljani pri rodbini brez otrok. Plača po dogovoru. Pisemne ponudbe je poslati takoj na naslov: Hišna posestnica, Strelška ulica 8, v Ljubljani.

Dobra slamoreznica na dva kolesa se proda za 14000 kron. Ključavničar Meglič, Ljubljana, Prule. 323

Rženi rožički se kupujejo v vsaki množini v lekarni »Marije pomagaj« M. Levstak, Resljeva c. 1 v Ljubljani. Ponudbe s navedbo najnižje cene.

Rdor bi hotel presaditi nekaj dreves iz Ljubljane v Vižmarje in tam nekaj dreva obrezati naj se mi osebno ali pa na moje stroške pisмено oglasi na naslov: Jos. Selovincuden, Mestni trg št. 13. Ljubljana. 358

Kdor potrebuje **vinčarja**, ki razume vsa dela na buje pridelavega vinčarja, polju in v vinogradu naj se obrne pisмено na: Franc Haržen, poštni urad, Krško. 359

Posestvo z vinogradom je naprodaj v bližini Novega mesta. Več se izve pri lastniku F. I. Gaberje 79, p. Brusnice pri Novem mestu. 360

Kupim večje množine osušenih hrastovih in bukovih drv, obeljena smrekova in neobeljena hrastova debela 4—14 metrov dolga. Ponudbe franko vagon Postojna pod »Export lesa« upravi Kmetovalca. 351

Apno oddaja vsako množino po zmernih cenah iz postaje Jesenice-Kranjskagora. Mišoš Regovc, stavbenik, Jesenice-Fužine. 362

Pozor! V četrtek dne 6. oktobra 1921 se vrši na Prevaljah, v sredi Mežiške doline živinski sejm. 350

Rabim pridnega zvestega hlappa v dobro bišo na deželi. Plača 12000 K letno presto vsega. Vpraša naj se na upravištvó »Kmetovalca«. 352

Kupim pripravo za stiskanje bučevih zrn za olje, domači mlin s kamni za več vrst moke. Zamenjam ali prodam tudi selalni stroj »Samsej« tvrde ježek na 13 vrst in mlatnico za ročni pogon ali z gepelnom. Franc Kupnik, Kostrevaška Slatina, Podpat pri Rogatcu. 353

Verižno sesalno za gnojnico, 3 1/2 m visoko, stroje in veliko orodje za kleparje in kovače proda Anton Belec, Št. Vid nad Ljubljano. 354

Vinčar! Praktičen v vinogradstvu, oženjen se sprejme s 1. novembrom 1921 za novo-meški okraj. Ponudbe na Baron Lazarini, Boštanj pri Grosuplju ali v vinotoču sv. Jakoba trg št. 8 v Ljubljani. 355

Čepijene trte navročali sledečih vrst: Beli-Ra, Ica, Trunta, Traminer, Kraljovina, Gufedi, Pošip, Plavi-Borgunder in Velš-Rizling. Prodám tudi več tisoč vkorerinjenih šmaric in vkorerinjenih divjakov Góite G. Maticola in Rip. Portalis. Znamke ali dopisnice za odgovor se morajo priložiti. Franc Zelenko, pos. in trtničar. Juršinci pri Ptuj. (Slovenija.) 356

Vinometre »Bernadot« — Asbeste bombaž in prašek — Eponit — Francosko želatino — Lipovo oglje Marmornat prašek — Modro galico — Natrijev bisulfit — Riblj mehur — Špansko zemljo — Tanin Žveplo v prahu — Limonovo kislino — Vinsko kislino — Sode bicarbono — Strupa proste barve itd. ima v zalogi po najnižji ceni

Drogerija ANTON RANC
Ljubljana, Židovska ulica 1. ☺

Kmetovalci!!

Blasnikova

VELIKA PRATIKA

za leto 1922.

je izšla!

Letošnja izdaja se odlikuje po slikah iz naše domovine in je posvečena poznanju naše države. Bivša Avstrija nam je z vsemi sredstvi zapirala pogled na naše sedanje dežele, tako, da je le malo Slovencev, ki poznajo našo bogato domovino; zato si je štela „Pratika“ v dolžnost, da s podrobnim opisom naših južnih krajev seznanj svoja bralca z našo obširno domovino. Tudi letošnja izdaja stane **K 5.—**. 71

Kmetovalci! Ne pozabite, da je Blasnikova Velika Pratika Vaše najstarejše kmetско glasilo.

PRATIKA se dobiva skoro v vseh trgovinah; kjer bi je pa ne bilo dobiti, naj se naroči naravnost v tiskarni J. Blasnikova naslednikov v Ljubljani, Breg 12.

Pipe lesene

za vino ⁽⁶⁰⁾

vseh velikosti najboljše kakovosti od 10" do 18" R, kakortudi medene pipe za vodovod in vse druge potrebščine nudl

A. SUŠNIK,
železnina
Zaloška c. 21,
Ljubljana.

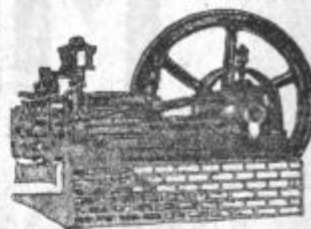
Kmetovalci!

Skrbite za kar največje razširjenje „Kmetovalca“!

Stremite za tem, da se ga lahko čita v vseh gostilnah in javnih prostorih. 30.000 nas je že v Kmet. družbi, pa bi nas bile lahko še enkrat več, Čim več nas bo, več bomo dosegli!

Gospodarska zveza v Ljubljani

Dunajska cesta — Bavarski dvor.

Velike zaloge vseh vrstnih poljedelskih strojev ⁽⁵⁾

iz najvelovitejših tovarn.
Zastopstvo za parno kotlo znanih tovarn „Welsla“.

Gumijaste vinske cevi
po originalnih tvorniških cenah,
gumijaste vinske cevi,
obročje za zračno zatvoro,
kroglice za ventile

ima v zalogi

PASTEURIT

d. z o. z.

Glavno zastopstvo
KAROL SARIA, Maribor
Koroška cesta 30.

Brzjav. naslov: **Pasteurit Maribor.**
Telefon št. 229.

I Samo!
za
štiri krone

pošilja

Kmet. družba za Slov. v Ljubljani
ilustrirano knjižico

„Izrejevanje

„matic“

ki je neobhodno potrebna vsakemu čebelarju.

David & Lobeck
Hamburg 3.

Generalni zastopnik prvih specijalnih tvornic, modernih aparatov in naprav ter vseh potrebščin za žganje, špiritne, likerske, drožne in marmeladne tvornice. Destilacijske aparate za gospodinjstvo od 10 do 50 litrov. Zastopniki se sprejmejo. (67)

Primečaj krmi Mastin!

V zmislu odloka deželne vlade za Kranjsko v Ljubljani z dne 18. julija 1899., št. 10.595, ki mi ga je mestni magistrat ljublj. izporočil dne 8. julija 1899., št. 25.255, smejo dietično sredstvo **Mastin**, redilni prašek za prasiče in za vsako živino, lekarnarji, trgovci, drogisti in kramarji prosto prodajati. Mastin je kot prosti obrtni predmet oglašen. V Ljubljani, dne 3. avgusta 1900., mag. opr. št. 28.261.

Ako se Mastin pri Vas v lekarnah in trgovinah ne dobi, potem ga naročite po pošti. 5 zavojev Mastina K 50 poštnine prosto na dom. (3)

Mazilo zoper garje
(naftomazilo) uniči pri ljudeh garje, ušaj, srbečico, kožne bolezni, izpuščaje. Pri živini uniči garje. 1 lonček po pošti K 15.—

Lekarna Trnkóczy
Ljubljana, Slovenija. Zraven rotovžni.

Onim, ki ljubijo napredek!
Stoterokrat poplačan trud!

Opozarjamo kmetovalce na zelo dobro in lahko vporabljivo

galično pasto „Bosna“,

ki je najbolj pripravno in po strokovnih izkušnjah najučinkovitejše sredstvo zoper peronosporo in druge rastlinske bolezni. Vporablja se lahko tudi mesto galice za škropljenje krompirja. Dobi se v čebrih po 25, 50 in 100 kg pri **Kmetijski družbi za Slovenijo v Ljubljani.**

Kmetijska družba za Slovenijo

priporoča udom

iz svoje zaloge v Ljubljani

kajnit

kostno moko

surovo in razklejeno

superfosfat

apneni dušik

kalijeva sol

:: Gnojilna štupa iz mezdre ::

po izvirnih cenah, ki so razvidne iz družbenih vesti tega lista. Tvornice so cene znatno zvišale, družba pa bo naročitve, ki jej pravočasno dohajajo,

še po starih cenah

izvršila.

10

Kmetovalci
ne zamudite prilike!

Kmetska posojilnica

Ljubljanske okolice

registrov. zadruga z neomejeno zavezo
v LJUBLJANI

v lastnem združnem domu na Dunajski cesti števil. 18.

Obrestuje hranilna vloga po **3%** (2)

brez vsakega odbitka rentnega davka katerega plačuje posojilnica sama za vložnike.

Sprejema tudi vloga v tekočem računu v zvezi s čekovnim prometom ter jih obrestuje ob dne vloga do dne dviga.

Stanje hranilnih vlog nad 115.000.000 kron.

Stanje rezervnih zakladov 1.200.000 kron.

DRUŽBENE VESTI.

* Kmetijska družba za Slovenijo ima za svoje ude v zalogi sledeče kmetijske potrebščine:

Antiviat v varstvo setev pšenice, turščice, graha, grašice, travnih in deteljnih, vrtnih in gozdnih semen vseh vrst pred poljskimi vranami, vrabci, kokošmi itd., je zopet došel in se dobi v zaklopnih po 1 kilogram za 120 kron, pol kilograma za 70 kron, četrt kilograma za 40 kron, osminko kilograma za 25 kron, 50 gramov za 15 kron.

Drevesne škropilnice na prevoz, razne kakovosti na izbiri po različnih cenah.

Eponit, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. stane 120 kron kilogram, poštnina in ovoj posebej.

Gnojilna štupa iz mezdre, ki vsebuje povprečno 8% dušika, po 280 K 100 kg z vrečami vred. To visokovredno gnojilno moko priporoča družba zlasti za gnojenje po njivah in vrtovih.

Grahora, kg K 7.—

Kajnit, v vrečah po 100 kg K 200.—

Kose. Družba zopet oddaja udom kose iz dobrega štajerskega jekla in sicer 65, 70 in 75 centimetrov dolge, takozvane „kranjske“ oblike. Cene kosam so sledeče: 60 cm po 50 K, 70 cm po 52 K, 75 cm po 54 K komad.

Kamenita sol za živino na razpolago po K 5·20 za kilogram.

Kostni superfosfat po 380 K sto kilogramov z vrečami vred.

Lanene tropine so zopet v zalogi po K 8.— za kilogram brez vreč.

Moštne tehtnice po K 50.— za komad.

Pšenica, semenska, dioseške vrste po K 14.— za kg.

Poklajno apno vsebuje 38% fosforove kisline od koje je 80% raztopljive, je zopet v zalogi. Tega prvovrstnega krmilnega apna iz kosti pri nas dolgo let ni bilo dobiti, dočim so udje močno zanj povpraševali. Cena poklajnemu apnu je v izvornih vrečah, težkih 80 kilogramov po 13 K kilogram, v manjših množinah po 14 K kilogram. Za manjše pošiljate na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 28 K za poštnino, zavoj, vozni list itd. Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. **Opozarjamo, da je poklajno apno nujno potreben dodatek h krmi, ker krmila nimajo dovolj rudninskih snovi; zlasti fosforove kisline, in da precipitiranega poklajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi, a dragimi redilnimi štupami za živino.**

Rafija, majunga extrissima, po K 38 kilogram.

Rafija, druge vrste po 26 K kilogram.

Ribja moka. Odslej ima Kmetijska družba v zalogi zopet priljubljeno ribjo moko, ki je izborno močno krmilo za prasiče in perutnino in ki je oddala družba pred vojno vsako leto svojim udom mnogo vagonov. Pri ribji moki, ki naj bo primerna za krmljenje, je najvažnejše, da zanesljivo nima v sebi preveč tolščobe in tudi ne preveč soli. Taka ribja moka vsebuje 50—60% beljakovin, 20—30% fosforokislega apna, le 1 do 2% tolščobe in največ 3% soli. Povprečno vsebuje norveška ribja moka le po 2 odstotka soli, je torej absolutno revna na soli, kar je zlasti važno pri reji mladih prasičev, ki je sol zanje zelo kvarna. Cena ribji moki pri odjemu 100 kg v originalni vreči K 13 za kg, na drobno K 14 za kg. Opozarjamo na strokovni spis glede vporabe in učinka ribje moke, ki je izšel kot št. 41 Gospodarskih navodil.

Surova kostna moka po K 240.— za sto kilogramov z vrečami vred.

Škropilnice za trte so pošle. V zalogi je še nekaj drevesnih škropilnic razne kakovosti na izbero. Te škropilnice so izvrstno uporabne tudi za beljenje in razkuževanje hlevov itd.

Tobačni izvleček imamo zopet v zalogi. Cena zaklopnici po 5 kg K 120.— brez poštnine.

Vinometri po K 50.— za komad.

Zdrobova moka, (Brechermehl) 20 odstotkov fosforove kisline, 5 odstotkov dušika K 280.— za sto kilogramov z vrečami vred.

Žveplenokislo glino namesto galuna, kot dodatek galicnemu škropivu, ima Kmetijska družba v zalogi ter jo oddaja po 4.— K kilogram. Izkušnje so pokazale, da lahko z dobrim uspehom za učinkovitost primešamo galici polovico **žveplenokisla gline** in si na ta način prihranimo polovico drage galice. Namesto treh ali dveh kil vzamemo na sto litrov vode le pol-drugo ali eno kilo galice in ravnatoliko gline, apna pa kakor navadno, uspeh bo gotovo popolnoma isti, kakor ob polni množini galice. Vporabo gline priporočamo zaradi tega, ker **dež** ne odpere te brozge raz listje in trte tako hitro kakor navadno brozgo.

Žveplene ploščice ali žvepleni nabiček na juti za žvepljanje sodov, najboljše, brez arzena po 28 K kilogram.

Želatina za čiščenje vina po 130 kron kilogram.

Žveplalniki. Družba je prejela iz Italije ročne žveplalnike. Komad stane 250 kron.

Žvepla in inkarnatne detelje ni več in se na tozadevna vprašanja vsled visoke poštnine ne bo več odgovarjalo.

(6)
**KMETIJSKA DRUŽBA
ZA SLOVENIJO**

je izdala in prodaja naslednje knjige:

Zvezek	Članek	Cena K
2.	Fr. Stupar: Apno v kmetijstvu	1-20
3.	Fr. Stupar: Navodilo, kako je sestavljati poročila o letni .	1-—
5.	M. Kostanjevec: O užitalni od vina in mesa	6-—
8.	Boh. Skalický: Sličenje ali kátljonje ameriških ključov	1-20
10.	B. Skalický: Kmetijsko razmere na Češkem	2-80
12.	Pridelevanje in razpečanje namiznega grozdja ter zgoja trti na špaltirju. (B. Skalický)	2-—
18.	O sestavljanju in setvi travnih mešan. (Weinzierl-Turk)	4-—
15.	Steuert-Jamnik: Soseda Razumnike konjereja . .	4-—
	Izrejanje matice	4-—
	Živinozdr. Lovro Tepina: Podkovstvo, pouk kovačem in konjerejem . . .	45-—

Yabilo

na
občni zbor
Mlekarske zadruge v Radomlju
kateri se bode vršil
v nedeljo dne 9. oktobra 1921 ob
3. uri popoldne v mlekarni.

DNEVNI RED:

1. Volitev odbora, načelstva in nadzors'va,
  2. Pregled in odobritev računov.
  3. Določitev za nadaljnjo poslovanje mlekarne.
  4. Razni sklepi. (71)
- Po obtnem zboru se bode vršil občni zbor žirvinejske zadruge za Radomlje.
Pripomba: Ako ti ne došlo zadostno število članov, se bode občni zbor vršil pol ure pozneje ob vsaki udeležbi.
K obilni udeležbi vabi **odbor.**

Najstarejša hranilnica v Sloveniji.

KRANJSKA HRANILNICA v Ljubljani
ustanovljena leta 1820

sprejema hranilne vloge proti
3%
obrestovanja in dovoljuje hipotečna posojila po
4 1/2%
S hranilnico sta zvezana Kreditno društvo in starostna hranilnica za posele in delavce.
Hranilnica je sirotinskovarna in jo nadzoruje deželna vlada za Slovenijo.
Rezervni zakladi znašajo približno
8 milijonov kron.

Čisti dobiček je, v kolikor se ne porabi za okrepitev rezervnih zakladov, po pravih določeh v pospeševanje občekoristnih naprav in podjetij na Kranjskem. Za te svrhe se je doslej darovalo 8,698.000 kron.

Pismene pošiljave je nasloviti na Kranjsko hranilnico v Ljubljani, Knafljeva ulica števil. 9.

Upravništvo „Kmetovalca“

sprejema (8)
primerne inserate
po cenah,
ki so razvidne na
poglavju.

Objavljenje bo imelo vedno zadovoljiv uspeh, kajti »Kmetovalec«, izhaja dvakrat mesečno) v 30 tisoč izvodih ter je razširjen po vseh slovenskih deželah.

Sodi

za vino, žganje, olje, mast, med, petrolej, za transport in sbrambo ima vedno v zalogi vsako množino

Franjo Repič
sodarski mojster
Trnovo, Ljubljana

Istotam sprejemajo se v to stroko spadajoča pravila

Solidno delo!
Cene zmerne! Točna posrežba! 62

Cementna (11)
strešna opeka
najbolj trpežne vrste se dobi pri trvdki
Ivan Jelačin,
Ljubljana, Emonska cesta št. 2.

KMETIJSKA DRUŽBA ZA SLOVENIJO

je dala naslednja 10

„GOSPODARSKA NAVODILA“

posebej ponatisniti iz „Kmetovalca“ in jih oddaja komad po 1 krono.
Denar ali znamke je treba ob naročitvi naprej poslati.

1. Zakaj vino črni, kaj je temu vzrok in kako se odpravi.
2. Ravnanje vina.
3. Kako se iz gnilega grozdja naredi dobro in stanovitno vino.
4. Čiste drože in njih raba v kmetijstvu.
5. Vsa okoli neploidnosti pri govedih.
6. Uzavost ali vlažljivost vina.
7. Reženje z oljnjimi tropinami.
8. Člencenje in precejenje vina.
9. Kvasna beseda vinogradnikom ob travi.
10. Prava petiota ali domače pičice.
11. O čistvu alkoholnega vrenja (skipeja) in o rabi čistih vinskih drož pri pridelovanju vina.
12. V. otje vimena ali volič na vimenu.
13. Nova sredstva kranjske c. kr. deželne vlade glede zvrčevanja ob arstva.
14. Čistost (hisioba) in razkisanje vina.
15. Možno krmilo „Ribja moka“ kot pospeševalno sredstvo za rast in pita je prašičev.
16. Čistost vzdrževanja ograj v obrambo kulturnih zemljišč pred škodo po živini, ki se pase.
17. Napenjanje govedi.
18. Kaj je presnavljanje v živalnem telesu?
19. Izdelovanje mila za dom.
20. Zdravljenje kužnih bolezni cepljenjem.
21. Nove zakonske določbe o sporih pri kupčiji z živino.
22. Kako živi štiti molj in kako se pokončuje.
23. Snetjavost pri šitu.
24. Kako se jajca obranijo.
25. Natrijev bisulfit kot nadomestno sredstvo za žveplo.
26. Kako se obnavljajo in popravljajo meje?
27. Kdo se naj še zgledi za državni preživ. enski (vzdrževalni) prispevek?
28. Presojanje krmil po škrobnih vrednotah.
29. Garje pri konjih.
30. Apneni dušik.
31. Kako pripravljamo domači kvas (kravajce, drože)?
32. Duh in okus vina po žveplu.
33. Zdravljenje kužnih bolezni s pomladjo.
34. Tobak.
35. Sečni kamni pri živalih.
36. O prijavi sčkanja v gozdih.

33
Živinsko SOL

rdečo zdrobljeno
doba vija podružnicam najceneje
Rmet. družba za Slovenijo v Ljubljani.

Iv. Jax in sin
Dunajska cesta št. 15, Ljubljana.

šivalni stroji in stroji za pletenje.

Izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz tovarne v Lincu. Ustanovljena 1. 1867. (17)

Vesenje poučuje brezplačno.

Pisalni stroji
„ADLER“
Ceniki sestoj in franko.
Kolesa iz prvih tovarn:
Dürkopp, Styria, Waffenaar

Upravništvo „Kmetovalca“ sprejema le

primerne inserate
po cenah, ki so razvidne na poglavju.

Objavljenje bo imelo vedno dovoljen uspeh, kajti »Kmetovalec« izhaja (dvakrat mesečno) v 30.000 izvodih ter je razširjen po vseh slovenskih pokrajinah v Jugoslaviji.

Pozor!

Poštnina znaša:
za zavoje do 5 kg K 30-—
» » » 10 » » 50-—
» » » 15 » » 70-—
» » » 20 » » 90-—

Za povzetje se računa:
do K 100 K 3-—
» » 200 » 4-—
» » 400 » 6-—
» » 1200 » 8-—
» » 2000 » 10-—
» » 4000 » 14-—

kar naj blagovolijo cenjeni naročniki pri naročbah upoštevati. Vsled teh visokih poštnih pristojbin priporočamo skupno naročanje blaga po podružnicah.

**Naročajte in širite
! „KMETOVALCA“ !**